

CRNA GORA
MINISTARSTVO ODBRANE

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM
OBLASTIMA IZ NADLEŽNOSTI
MINISTARSTVA ODBRANE
ZA 2023. GODINU

Podgorica, mart 2024. godine

SADRŽAJ

UVOD	3
1. REALIZACIJA AKTIVNOSTI MINISTARSTVA ODBRANE IZ PROGRAMA RADA VLADE	4
2. STRATEŠKA, NORMATIVNA, UPRAVNA OBLAST I IMPLEMENTACIJA ODBRAMBENE POLITIKE	5
2.1 IZRADA STRATEŠKIH DOKUMENATA	5
2.2 IZRADA NORMATIVNIH DOKUMENATA	5
2.3 IMPLEMENTACIJA ODBRAMBENE POLITIKE	6
3. MEĐUNARODNA ODBRAMBENA SARADNJA	7
3.1 BILATERALNA SARADNJA	7
3.2 MULTILATERALNA SARADNJA	13
4. INTEGRITET U MINISTARSTVU I VOJSCI	21
5. ODBRAMBENI RESURSI	22
5.1 LJUDSKI RESURSI	23
5.2 BUDŽET ODBRANE	30
5.3 MATERIJALNI RESURSI	31
6. INFORMACIONO-KOMUNIKACIONI SISTEMI	51
7. VOJSKA	51
8. VOJNA ISTORIJA I TRADICIJA	59
9. INSPEKCIJSKI NADZOR	60
10. ADMINISTRATIVNO POSLOVANJE	62
11. UNUTRAŠNJA REVIZIJA	63
12. JAVNOST RADA I SARADNJA SA NEVLADINIM SEKTOROM	63
PREDLOG MJERA ZA UNAPRJEĐENJE STANJA U OBLASTI ZA KOJE JE MINISTARSTVO OSNOVANO	65
ZAKLJUČAK	66
Lista priloga	68

UVOD

Ministarstvo odbrane (u daljem tekstu: Ministarstvo) je, u skladu sa članom 65 Zakona o državnoj upravi ("Službeni list CG", br. 78/18, 70/21 i 52/2022), izradilo Izveštaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva odbrane za 2023. godinu.

Izveštaj se sastoji od dvanaest poglavlja. U prvom poglavlju su dati podaci o realizaciji aktivnosti iz Programa rada Vlade Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) i Ministarstva. U drugom poglavlju dat je pregled zakonskih i podzakonskih akata koje je Ministarstvo pripremio za usvajanje i donošenje, radi unaprjeđenja normativnog okvira neophodnog za ostvarenje ustavne uloge Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: Vojska) i dosljedne realizacije misija i zadataka Vojske kao i najvažnijih pitanja odbrambene politike i planiranja. U trećem poglavlju dat je pregled aktivnosti koji se odnosi na aspekte međunarodne odbrambene saradnje. U četvrtom poglavlju prikazane su aktivnosti iz oblasti integriteta. U petom poglavlju dati su podaci o ljudskim, materijalnim i finansijskim kapacitetima Ministarstva. U šestom poglavlju prikazane su aktivnosti iz oblasti informaciono-komunikacionih sistema. U sedmom poglavlju prikazana je organizaciona struktura i dat je pregled najvažnijih aktivnosti Vojske. U osmom poglavlju dat je pregled aktivnosti iz oblasti vojne istorije i tradicije. U devetom poglavlju navedeni su podaci o inspekcijskom nadzoru izvršenom u oblastima borbene spremnosti, zaštite na radu, zaštite od požara i zaštite životne sredine. U desetom poglavlju nalaze se podaci o administrativnom poslovanju. U jedanaestom poglavlju dat je pregled aktivnosti unutrašnje revizije. U posljednjem, dvanaestom poglavlju Izveštaja, obrađeno je pitanje javnosti rada.

Ministarstvo je u skladu sa definisanim prioritetima za 2023. godinu, a u cilju nastavka izgradnje sistema odbrane, postavilo sljedeće ciljeve:

- Nastavak reformi sistema odbrane, uz dosljednu implementaciju obaveza preuzetih u okviru Alijanse;
- Kontinuirana izgradnja odbrambenih kapaciteta i sposobnosti;
- Unaprjeđenje operativnih sposobnosti Vojske za izvršavanje definisanih misija i zadataka;
- Unaprjeđenje sistema obuke i jačanje profesionalnih kapaciteta pripadnika Ministarstva i Vojske;
- Usvajanje standarda odbrane i dostizanje interoperabilnosti sa snagama NATO;
- Priprema i učešće jedinica u međunarodnim misijama i operacijama;
- Jačanje kapaciteta Ministarstva i Vojske za odgovor na krizne situacije;
- Rješavanje viškova naoružanja i vojne opreme;
- Izgradnja infrastrukture za potrebe Ministarstva i Vojske;
- Izgradnja i jačanje kapaciteta za sajber odbranu;
- Jačanje transparentnosti i integriteta u Ministarstvu odbrane;
- Jačanje inspekcijskog nadzora i unutrašnje kontrole;
- Jačanje međunarodne saradnje u kontekstu implementacije bezbjednosne i odbrambene politike;
- Unaprjeđenje standarda pripadnika Ministarstva i Vojske;
- Unaprjeđenje saradnje sa medijima i nevladinim organizacijama

1. REALIZACIJA AKTIVNOSTI MINISTARSTVA ODBRANE IZ PROGRAMA RADA VLADE

Programom rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu (u daljem tekstu: Vlada), a na osnovu definisanih prioriteta i ciljeva, planirano je 9 aktivnosti iz nadležnosti Ministarstva. Ukupan procenat realizacije aktivnosti Ministarstva planiranih Programom rada Vlade za 2023. godinu je 100 %. Iz nadležnosti Ministarstva realizovane su sljedeće aktivnosti:

- Izveštaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva odbrane za 2022. godinu, sa Izveštajem o radu Direkcije za zaštitu tajnih podataka za 2022. godinu;
- Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za implementaciju Strategije odbrane Crne Gore 2019–2022, sa pregledom za 2022. godinu;
- Strategija upravljanja ljudskim resursima u Ministarstvu i Vojsci Crne Gore 2023-2027 sa Akcionim planom implementacije za period 2023–2025;
- Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za primjenu Rezolucije SBUN 1325 „Žene, mir i bezbjednost“ za period 2019-2022. godine;
- Akcioni plan za implementaciju Strategije odbrane Crne Gore 2023–2026;
- Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za implementaciju Strategije sajber bezbjednosti Vojske Crne Gore 2019-2022. za 2022. godinu;
- Strategija sajber bezbjednosti Vojske Crne Gore 2023-2026 i Akcioni plan za njenu implementaciju;
- Strategija za implementaciju Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 „Žene, mir i bezbjednost“ i njoj pratećih rezolucija, sa dvogodišnjim programom sprovođenja;
- Izveštaj o izvršenom uništavanju i prodaji viškova ubojnih sredstava.

Realizacijom planiranih aktivnosti iz Programa rada Vlade značajno se doprinijelo unaprjeđenju nacionalnog sistema odbrane i jačanju kapaciteta kolektivnog sistema odbrane, kao i kontinuiranom napretku u dostizanju željenog nivoa poštovanja ljudskih i manjinskih prava, rodne ravnopravnosti, prava lica sa invaliditetom i eliminaciji svih oblika diskriminacije.

Program rada Ministarstva odbrane za 2023. godinu izrađen je u formatu pet prioriteta, u okviru kojih su definisani ciljevi, a koji su dalje razrađeni na ukupno 61 aktivnost, čiji se stepen realizacije mjerio ispunjavanjem 96 indikatora rezultata. Od ukupno 96 mjera (indikatora rezultata) planiranih godišnjim Programom rada Ministarstva za 2023. godinu, Ministarstvo je realizovalo 68 mjera ili 72%, djelimično je realizovano 11 mjera ili 11%, dok 16 mjera ili 17%, Ministarstvo nije realizovalo u 2023. godini.

Nijesu realizovane aktivnosti koje se odnose na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odbrani i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Vojsci Crne Gore, kao ni niz podzakonskih akata čije je usvajanje uslovljeno donošenjem navedenih zakona. Takođe, nije donesena Strategija za suprostavljanje hibridnim prijetnjama, što je bila obaveza Vlade Crne Gore iz Programa pristupanja Crne Gore (PPCG) Evropskoj uniji za 2023. godinu. Pored toga, Ministarstvo nije donijelo dokumenta: Plan popune Vojske ljudstvom i materijalnim sredstvima, Plan mobilizacije Vojske i Program obuke ugovorne rezerve za popunu jedinica Vojske, te Program dugoročnog stambenog kreditiranja pripadnika Vojske.

2. STRATEŠKA, NORMATIVNA, UPRAVNA OBLAST I IMPLEMENTACIJA ODBRAMBENE POLITIKE

2.1 IZRADA STRATEŠKIH DOKUMENATA

Tokom 2023. godine nije bilo izrade novih strateških dokumenata politike odbrane. Akcenat je dat na izradi Akcionog plana za implementaciju Strategije odbrane Crne Gore 2023–2026 koji je Vlada usvojila na sjednici 30. juna 2023. godine, kao i izradi godišnjih izvještaja o realizaciji važećih strateških dokumenata.

U dijelu sektorskih strateških dokumenata, važno je navesti da je, tokom 2023. godine, Ministarstvo utvrdilo, a Vlada Crne Gore usvojila Strategiju upravljanja ljudskim resursima u Ministarstvu i Vojsci 2023-2027 sa Akcionim planom za njenu implementaciju. Takođe, krajem 2023. godine, Vlada je usvojila Strategiju sajber bezbjednosti Vojske Crne Gore 2023-2026 i Akcioni plan za njenu implementaciju.

2.2 IZRADA NORMATIVNIH DOKUMENATA

U 2023. godini Vlada je donijela sljedeća dokumenta: Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o zaradama lica u službi u Vojsci Crne Gore; Uredbu o zvanjima i zaradi vojno diplomatskih predstavnika, lica upućenih na rad u međunarodnim organizacijama i administrativno tehničkog osoblja i Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o zvanjima i zaradi vojno diplomatskih predstavnika, lica upućenih na rad u međunarodnim organizacijama i administrativno tehničkog osoblja.

U 2023. godini, Ministarstvo je donijelo sljedeća dokumenta: Pravilnik o danima vidova Vojske Crne Gore; Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu prevođenja profesionalnog vojnog lica i proizvođenja lica u službi u Vojsci Crne Gore; Pravilnik o službenim legitimacijama i izgledu značke ovlašćenih službenih lica u Obavještajno bezbjednosnom direktoratu; Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o načinu pripreme, obuke i opremanja jedinica, odnosno pripadnika Vojske Crne Gore za upotrebu u međunarodnim snagama; Pravilnik o izmjeni Pravilnika o stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica u službi u Vojsci Crne Gore; Pravilnik o pravilima i postupcima letenja vojnih vazduhoplova; Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva odbrane i Pravilnik o izmjenama Pravilnika o stručnom osposobljavanju i usavršavanju lica u službi u Vojsci Crne Gore.

Ministarstvu je u toku 2023. godine podneseno 115 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. U vezi sa navedenim, doneseno je: 45 rješenja kojima je pristup informacijama dozvoljen, 35 rješenja kojim je pristup informacijama odbijen, 32 rješenja kojim je pristup djelimično dozvoljen, i dva obavještenja. Pored navedenih rješenja, donijeta su i dva rješenja na osnovu ranijih zahtjeva.

2.3 IMPLEMENTACIJA ODBRAMBENE POLITIKE

2.3.1 Odbrambeno planiranje Crne Gore - usklađivanje procesa nacionalnog odbrambenog planiranja sa NATO

Ministarstvo u skladu sa Internim pravilima sprovodi aktivnosti u vezi sa planiranjem odbrane u Ministarstvu i Vojsci. Internim pravilima uređuje se proces odbrambenog planiranja u Ministarstvu i Vojsci, upravljanje procesom i njegovo usklađivanje sa drugim procesima planiranja i prihvaćenim međunarodnim obavezama, utvrđuju se planski periodi, nivoi, načela i nosioci planiranja, njihovi zadaci, vrste i rokovi izrade dokumenata.

2.3.2 Implementacija NATO ciljeva sposobnosti

Crna Gora, kao punopravna članica NATO, izvršila je sinhronizaciju i harmonizaciju nacionalnog planiranja odbrane sa NATO Procesom planiranja odbrane (NATO Defence Planning Process (NDPP)). Težišna aktivnost u oblasti planiranja odbrane bila je izrada nacionalnog odgovora na NATO Upitnik o razvoju odbrambenih sposobnosti Crne Gore. Analiza nacionalnog odgovora bila je tema bilateralnih konsultacija Crne Gore i NATO, koje su realizovane u mjesecu septembru 2023. godine, u Podgorici, pri čemu je konstatovan značajan progres u razvoju odbrambenih kapaciteta i sposobnosti Crne Gore, opremanju i modernizaciji Vojske i implementaciji ciljeva sposobnosti.

2.3.3 Implementacija NATO smjernica o odbrambenim izdvajanjima

Strateškim pregledom odbrane, Dugoročnim planom razvoja odbrane 2019-2028 i Planom investiranja Crne Gore u odbranu za period 2019-2024, kao i jasnim definisanjem prioriteta i rokova za opremanje i modernizaciju deklariranih jedinica i implementaciju ciljeva sposobnosti, stvoreni su uslovi za dosljednu implementaciju NATO dokumenta „Obaveza investiranja u odbranu“ (Defense Investment Pledge (DIP)). Ukupna planirana izdvajanja za sistem odbrane u 2023. godini iznosila su 105,77 miliona EUR, odnosno 1,64% BDP, dok su izdvajanja za opremanje i modernizaciju iznosila 25,38 miliona EUR, što čini učešće od 24% za opremanje i modernizaciju u odnosu na ukupna sredstva izdvojena za sektor odbrane u toj godini, uzimajući u obzir NATO metodologiju obračuna troškova.

U skladu sa projekcijama iz Plana investiranja Crne Gore u odbranu 2019-2024, pozitivan trend rasta izdvajanja za odbranu nastaviće se i u 2024. godini, kada je planirano dostizanje ciljanog procenta izdvajanja od 2,01% BDP za budžet odbrane.

Uvećanje odbrambenog budžeta primarno ima za cilj stvaranje uslova za dalji nastavak reforme nacionalnog sistema odbrane, opremanje i modernizaciju Vojske, razvoj njenih sposobnosti i kapaciteta i dostizanje potrebnog nivoa interoperabilnosti u cilju doprinosa razvoju sposobnosti i kapaciteta Alijanse.

2.3.4 Doprinos NATO komandnoj i strukturi snaga

Crna Gora je nastavila da doprinosi NATO komandnoj i strukturi snaga, u skladu sa smjernicama sa NATO Samita i ministarskih sastanaka, kroz angažovanje u postojećim i pripremu za angažovanje u novim aktivnostima i inicijativama Sjevernoatlantskog saveza. Integracija Vojske u NATO komandnu strukturu prepoznata je kao značajan i mjerljiv doprinos Crne Gore kolektivnom sistemu bezbjednosti. Doprinos je iskaz posvećenosti zajedničkim opredjeljenjima i

ciljevima Alijanse i dokaz da je Crna Gora kredibilan i pouzdan partner u NATO. Angažovanje personala Crne Gore na štabnim pozicijama u NATO komandama, predstavlja prvenstveno veliki profesionalni i lični izazov za angažovano ljudstvo, kao i mogućnost sticanja stručnih znanja i sposobnosti u multinacionalnom okruženju i iskustva koja se mogu uspješno primjeniti u daljem radu, u cilju unaprjeđenja operativnih sposobnosti Vojske. Nacionalna vojna predstavništva pri NATO štabu u Briselu, Savezničkoj komandi za operacije u Monsu i Savezničkoj komandi za transformacije u Norfolku, aktivno učestvuju u radu i donošenju odluka u okviru NATO vojne strukture. Poboljšana je razmjena informacija i koordinacija aktivnosti u procesu planiranja razvoja odbrambenih sposobnosti i usaglašavanja zahtjeva kontribucije snaga kroz sinhronizovano djelovanje nacionalnih vojnih predstavništava (Prilog 1).

2.3.5 Plan odbrane i nacionalni sistem odgovora na krize

Ministarstvo kontinuirano pruža stručnu pomoć nosiocima odbrambenih priprema, a u cilju ažuriranja planova odbrane. U 2023. godini, Ministarstvo je pružilo stručnu pomoć u ažuriranju postojećih planova odbrane u šest lokalnih samouprava, četiri organa državne uprave, pet preduzeća koja vrše usluge od posebnog značaja za odbranu i jednoj zdravstvenoj ustanovi i to:

- lokalne samouprave: Podgorica, Plužine, Kotor, Herceg Novi, Bar, Petnjica;
- organi državne uprave: Skupština Crne Gore, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo finansija i Ministarstvo unutrašnjih poslova;
- preduzeća: „Crnogorski elektrodistributivni sistem“, „Crnogorski elektroprenosni sistem“, „Montefarm“, „Sincommerce“ doo;
- javnij zdravstvenoj ustanovi JZU „Klinički centar Crne Gore;

Ministarstvo je ispunjavalo svoje obaveze koje proističu iz članstva u Alijansi, a u vezi su sa NATO sistemom odgovora na krize, uključujući i učešće na NATO vježbi „Crisis Management Exercise 2023“ (CMX23) i „Short Notice Exercise“ (SNEX).

3. MEĐUNARODNA ODBRAMBENA SARADNJA

3.1 BILATERALNA SARADNJA

3.1.1 Sjedinjene Američke Države (SAD)

Saradnja sa Sjedinjenim Američkim Državama je veoma intenzivna i sadržajna, a ogleda se u pružanju podrške SAD jačanju odbrambenih kapaciteta Crne Gore. S tim u vezi, fokus saradnje sa SAD je usmjeren na proces modernizacije i opremanja; edukaciji ljudstva kroz brojne obuke i kurseve; školovanje pripadnika Ministarstva i Vojske na vojnim obrazovnim institucijama u SAD; saradnji u oblasti sajber odbrane; kao i zajedničko učešće u međunarodnim vojnim vježbama.

Tokom 2023. godine Crnu Goru su posjetili sljedeći predstavnici SAD:

- komandant kopnenih snaga Nacionalne garde Mejn, brigadni general Din Preston, boravio je u Crnoj Gori povodom vježbe „Immediate Response 23“, kada se 29.05.2023. godine, sastao sa načelnikom Generalštaba Vojske brigadnim generalom Zoranom Lazarevićem;

- komandant Nacionalne garde američke savezne države Mejn, general major Daglas Farnem boravio je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori, kojom prilikom se u odvojenim susretima sastao, 31.05.2023. godine, sa državnim sekretarom dr Krstom Perovićem, odnosno načelnikom Generalštaba brigadnim generalom Zoranom Lazarevićem;
- senatorka Džejn Šehin i senator Piter Velč sastali su se, 13.10.2023. godine, sa delegacijom Ministarstva odbrane na čelu sa general-majorom Rajkom Pešićem.

S druge strane, u periodu 03-11. jun 2023. godine, delegacija Ministarstva, na čelu sa državnim sekretarom dr Krstom Perovićem, boravila je u službenoj posjeti SAD, a povodom obilježavanja 20 godina od osnivanja Savezničke komande za transformaciju (Allied Command Transformation (ACT)).

Pored navedenih susreta, 16.11.2023. godine, na marginama Američko-jadranske povelje (A5), ministar odbrane Dragan Krapović sastao se sa pomoćnicom ministra odbrane SAD za međunarodnu bezbjednost, Selest Volander.

3.1.2 *Republika Estonija*

Najznačajnija saradnja u domenu odbrane sa Estonijom se realizuje u oblasti sajber odbrane, kao i školovanja pripadnika Vojske na „Baltičkom odbrambenom koledžu”, u Tartu. Tokom 2023. godine, jedno lice - oficir, pohađao je kurs za komandno-štabno školovanje (Joint Comman and General Staff Course).

3.1.3 *Republika Letonija*

Najznačajnija saradnja u domenu odbrane sa Letonijom se odnosi na učešće pripadnika crnogorske Vojske u NATO aktivnostima „Ojačano istureno prisustvo” (Enhanced Forward Presence (eFP)), gdje je trenutno angažovan 11. kontingent sa 11 pripadnika Vojske, a koji je u Letoniju upućen u decembru 2023. godine.

3.1.4 *Republika Italija*

Saradnja sa Italijom reflektuje se kroz realizaciju aktivnosti u okviru NATO koncepta okvirne nacije (NATO Framework Nation Concept (FNC)), na čijem čelu se nalazi Italija.

Saradnja u domenu odbrane nastavljena je i u oblasti školovanja crnogorskih kadeta na italijanskim Vojnim akademijama kopnene vojske, mornarice i vazduhoplovstva; te zajedničkog učešća u međunarodnim vojnim vježbama. U akademskoj 2023/2024. godini, Ministarstvo je uputilo jednog kadeta na školovanje na Vojnoj akademiji kopnene Vojske u Modeni. U cilju jačanja saradnje u dijelu vojnog obrazovanja, u periodu 05-09. mart 2023. godine, delegacija Ministarstva, na čelu sa generalnim direktorom Direktorata za ljudske resurse, puk Veliborom Bakračem, posjetila je Vojne akademije u Modeni i Torinu. Delegacija Rep. Italije na čelu sa načelnikom Generalštaba Oružanih snaga Italije, admiralom Kavom Dragoneom, boravila je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 28. juna 2023. godine.

Novoimenovani izaslanik odbrane Rep. Italije, puk Agostino Pićirilo, preuzeo je dužnost u oktobru 2023. godine.

3.1.5 Republika Grčka

Bilateralna odbrambena saradnja dva ministarstva odbrane je veoma sadržajna, posebno u domenu vojnog obrazovanja, vojno-vojne saradnje, zaštite vazdušnog prostora u okviru NATO misije Air Policing, kao i u oblasti vojno-obavještajnih poslova. U oblasti obrazovanja, tokom 2023. godine, na Vojnim akademijama Rep. Grčke školovalo se 16 kadeta. Novoimenovani izaslanik odbrane Rep. Grčke u Crnoj Gori, na nerezidentnoj osnovi, kapetan bojnog broda Evangelos Ekatommatitis, imao je nastupnu posjetu Crnoj Gori 31. jula 2023. godine.

3.1.6 Republika Rumunija

Bilateralna odbrambena saradnja Crne Gore i Rumunije ostvaruje se u skladu sa Planovima bilateralne saradnje, učešćem na zajedničkim obukama i međunarodnim vojnim vježbama.

U dijelu obrazovanja saradnja se realizuje učešćem predstavnika Ministarstva na kursovima za planiranje i izvršavanje budžeta odbrane (PBBS), odnosno kursovima iz oblasti vojno-obavještajnih poslova (HUMINT), koji se održavaju na rumunskim vojnim ustanovama za obrazovanje iz ove oblasti.

U Bukureštu je 13-14. aprila, 2023. godine, održana „Krimska platforma“, gdje je Crnu Goru predstavljao državni sekretar dr Krsto Perović. Novoimenovani izaslanik odbrane Rep. Rumunije u Crnoj Gori na nerezidentnoj osnovi puk Florian-Aurelian Craioveanu, imao je nastupnu posjetu Crnoj Gori 04. oktobra 2023. godine.

3.1.7 Republika Hrvatska

Odbrambena saradnja sa Rep. Hrvatskom se zasniva na dobrosusjedskim odnosima i partnerstvu u okviru NATO. U cilju dodatnog intenziviranja saradnje u ovoj oblasti ponovo je otvorena Kancelarija izaslanika odbrane Crne Gore na rezidentnoj osnovi u Zagrebu.

Najznačajnija oblast saradnje sa Hrvatskom u domenu odbrane tiče se školovanja kadeta na hrvatskom Vojnom učilištu „dr Franjo Tuđman“, koji je tokom 2023. godine pohađalo 12 crnogorskih kadeta, dok je 10 pripadnika Vojske, iste godine, završilo različite oblike usavršavanja, među kojima je i usavršavanje na Ratnoj školi.

3.1.8 Kanada

Odbrambena saradnja Crne Gore i Kanade odvija se na principu savezničkih odnosa i na zadovoljavajućem je nivou. Izaslanici odbrane, iako na nerezidentnoj osnovi, pružaju izuzetan doprinos razvoju bilateralne odbrambene saradnje.

Novoimenovani izaslanik odbrane Kanade u Crnoj Gori na nerezidentnoj osnovi, sa sjedištem u Beogradu, puk Andre Soloum, imao je nastupnu posjetu Crnoj Gori u oktobru 2023. godine.

Izuzetna saradnja sa Kanadom se odvija i kroz NATO aktivnost „Ojačano istureno prisustvo“ (eFP) u Letoniji, gdje pod vođstvom Kanade u okviru Multinacionalne borbene grupe, od decembra 2023. godine, učestvuje XI kontingent Vojske. Važno je navesti plodonosnu saradnju sa kanadskom komercijalnom korporacijom (Canadian Commercial Corporation (CCC)), sa kojom su 2023. godine potpisana tri amandmana na Sporazum¹ za helikoptere tipa „Bell“ modela 412EPI-36307, kao i Ugovor za remont helikoptera.

¹ Saradnja se bazira na Memorandumu o razumijevanju iz marta 2022. godine.

3.1.9 Republika Kosovo

Principi partnerstva i dobrosusjedskih odnosa su osnov odbrambene saradnje između dva ministarstva odbrane. S tim u vezi, 09-10. oktobra 2023. godine rukovodilac radom Ministarstva Filip Adžić, boravio je u zvaničnoj posjeti Prištini. U okviru redovnih godišnjih aktivnosti iz domena odbrambene saradnje sa Rep. Kosovom predstavnici Ministarstva učestvovali su na godišnjoj „Konferenciji kosovskih bezbjednosnih snaga i partnera” (Kosovo Security Forces and Partners Conference), u Prištini, 25-27. oktobra 2023. godine.

Takođe, na marginama sastanka A5, koji je održan u Skoplju, realizovan je susret ministra Dragana Krapovića sa ministrom odbrane Rep. Kosova puk Ejupom Makedoncijem.

3.1.10 Republika Albanija

Najznačajnija aktivnost saradnje u domenu odbrane sa Rep. Albanijom odnosi se na potpisivanje Tehničkog sporazuma sa Ministarstvom odbrane Rep. Albanije o zajedničkoj obuci kontingenata Vojske koji učestvuju u NATO aktivnosti „Pojačana budnost” (eVA), u Bugarskoj.

3.1.11 Republika Srbija

Pored potpisivanja Plana bilateralne odbrambene saradnje za 2023. godinu, važno je istaći da je novoimenovani izaslanik odbrane Rep. Srbije u Crnoj Gori ppuk Vladimir Tešić imao nastupnu posjetu u Crnoj Gori 25. avgusta 2023. godine.

Takođe, ministar odbrane Dragan Krapović sastao se sa otpravnicom poslova Ambasade Rep. Srbije u Crnoj Gori Jelisavetom Čolanović, 24. novembra 2023. godine.

3.1.12 Bosna i Hercegovina

Ministar odbrane BiH, Zukan Helez, boravio u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori, 24. maja 2023. godine, kojom prilikom se sastao sa rukovodiocem rada Ministarstvom odbrane Filipom Adžićem.

Delegacija Ministarstva, koju je predvodio državni sekretar dr Krsto Perović, boravila je u službenoj posjeti Sarajevu 23.10. 2023. godine.

3.1.13 Republika Francuska

Saradnja u oblasti odbrane sa Rep. Francuskom se odvijala u skladu sa potpisanim Planom bilateralne saradnje za 2023. godinu, i to u oblastima: učenje francuskog jezika; odnosno mornaričkih nadležnosti koje se tiču uplovljavanja brodova Nacionalne Mornarice Francuske u teritorijalne vode Crne Gore radi istraživanja olupina francuskih podmornica.

Takođe, inicirana je procedura usaglašavanja Sporazuma o saradnji u domenu odbrane između Vlade Crne Gore i Vlade Rep. Francuske. Važno je istaći da su tokom godine organizovane dvije posjete delegacije Ministarstva brodogradilištu „Kership” u Lorijenu u Francuskoj, u cilju razmatranja ponude Ministarstva odbrane Francuske, za nabavku patrolnih brodova za potrebe modernizacije Mornarice Vojske.

3.1.14 Mađarska

U skladu sa potpisanim Planom bilateralne saradnje za 2023. godinu, među najznačajnijim aktivnostima ističe se učešće pripadnika Vojske na obuci tj. međunarodnom kursu za vojne posmatračke u Mađarskoj.

3.1.15 Država Izrael

Saradnja sa Državom Izrael nastavljena je i u 2023. godini posebno u domenu modernizacije Vojske. Iz tog razloga realizovano je niz posjeta na nivou Državnog sekretara i Generalnog direktora Direktorata za logistiku.

3.1.16 Republika Sjeverna Makedonija

Odbrambena saradnja se realizovala u skladu sa Planom bilateralne saradnje za 2023. godinu, koji sadrži brojne aktivnosti. Najznačajnija aktivnost se odnosila na školovanje crnogorskih kadeta na Vojnoj akademiji „General Mihailo Apostolski” u Skoplju.

Saradnja u oblasti odbrane dodatno je intenzivirana obukom pripadnika Vojske na vojnom poligonu „Krivolak”, dok su se po pomenutom planu realizovale i aktivnosti iz oblasti standardizacije i kodifikacije u odbrani, logistike, upravljanja ljudskim resursima, itd.

S druge strane, u skladu sa istim Planom, predstavnici Oružanih snaga Sjeverne Makedonije učestvovali su na vježbi planinskog ratovanja „Common Challenge” u Kolašinu.

3.1.17 Savezna Republika Njemačka

U okviru bilateralne saradnje sa SR Njemačkom pokrenuta je proizvodnja medicinskih vozila tipa „Dingo”, koja će Ministarstvo odbrane SR Njemčke donirati crnogorskom Ministarstvu u narednom periodu. Takođe, razmatrani su dodatni modaliteti saradnje u domenu odbrane posebno u dijelu obuke, školovanja i učešća u međunarodnim vježbama.

3.1.18 Kraljevina Nizozemska

Odbrambena saradnja sa Kraljevinom Nizozemskom nastavljena je i 2023. godine, učešćem pripadnika Ministarstva na „Kursu o međunarodnoj vojnoj saradnji” u periodu 31. maj - 28. jun, 2023. godine u Hagu, na kojem Ministarstvo sa svojim predstavnicima učestvuje godinama unazad.

3.1.19 Republika Poljska

Novoimenovani izaslanik odbrane Rep. Poljske u Crnoj Gori na nerezidentnoj osnovi puk Przemislav Balut, imao je nastupnu posjetu Crnoj Gori 21. jula 2023. godine.

3.1.20 Ujedinjeno Kraljevstvo

Bilateralna odbrambena saradnja sa Ministarstvom odbrane Ujedinjenog Kraljevstva je intenzivna i sadržajna, sa aktivnostima koji se odnose na: školovanje i usavršavanje pripadnika Ministarstva i Vojske na prestižnim vojno-obrazovnim institucijama Ujedinjenog Kraljevstva; podršku u pogledu učenja engleskog jezika; obavještajnog rada; obuke specijalnih snaga; saradnju iz domena Mornarice i Vazduhoplovstva; saradnju u oblasti odnosa sa javnošću, krizni menadžment, sajber bezbjednosti, izgradnju integriteta; kao i na dugoročne planove među kojima su podrška u pogledu jačanja infrastrukture i posvećenosti NATO ciljevima sposobnosti.

Novoimenovani izaslanik odbrane Ujedinjenog Kraljevstva u Crnoj Gori ppuk Entoni Kalunjat, imao je nastupnu posjetu Crnoj Gori u septembru 2023. godine.

Takođe, novoimenovana ambasadorka Don Meken, prilikom svoje nastupne posjete sastala se, 06.09. 2023. godine, sa rukovodiocem rada Ministarstva odbrane Filipom Adžićem.

3.1.21 Republika Slovenija

Bilateralna odbrambena saradnja sa Rep. Slovenijom odvijala se planiranom dinamikom, realizacijom aktivnosti iz oblasti: planinskog ratovanja, mornaričkih nadležnosti, kao i iz oblasti logistike. Nastavljena je višegodišnja saradnja Vojske i Oružanih snaga Rep. Slovenije u NATO aktivnosti „Ojačano istureno prisustvo” (eFP).

Tokom 2023. godine realizovano je nekoliko posjeta na visokom nivou tokom kojih je potpisano više sporazuma o nabavci vojne opreme i dalje modernizacije Vojske:

- delegacije Rep. Slovenije na čelu sa državnim sekretarom dr Damirom Črnčecom, boravile su u posjeti Crnoj Gori 15. 05. 2023. godine i 07. 07. 2023. godine. U namjeri da se kreiraju uslovi za proširenje saradnje u oblasti nabavke u sektoru odbrane potpisan je Sporazum o izmjeni i dopuni Sporazuma o vojnotehničkoj saradnji između dva ministarstva odbrane, 07.08.2023. godine u Podgorici.
- delegacija Crne Gore na čelu sa državnim sekretarom dr Krstom Perovićem učestvovala je na „18. Bledskom strateškom forumu”, u periodu 28-30.08.2023. godine. Tom prilikom, na marginama foruma, dva ministarstva odbrane potpisala su Implementacioni sporazum o saradnji u oblasti vojnog izviđanja i vazdušnog osmatranja i nadzora na osnovu zajedničke nabavke bespilotnih vazdušnih sistema „BELIN”.
- tokom Sajma odbrane zaštite i spašavanja „Sobra” u Gornjoj Radgoni, u septembru 2023. godine, dva ministarstva odbrane su potpisala dva zasebna sporazuma o donaciji. Tom prilikom, Slovenija je donirala sedam brdskih topova i 112 salvi Crnoj Gori, dok je Crna Gora Rep. Sloveniji donirala avion „G4 super galeb” i helikopter „Gazela”, koji će služiti kao muzejski eksponati na slovenačkom aerodromu Cerklje.
- dva ministarstva odbrane, 12.10.2023. godine, potpisala su Implementacioni sporazum o saradnji u oblasti vojne obuke, a u cilju zajedničke nabavke dinamičkih simulatora za JLTV 4x4 vozila sa integrisanim stanicama za naoružavanje visoke rezolucije.

Izaslanik odbrane Crne Gore u Rep. Sloveniji ppuk Veljko Mališić, 13.02.2023. godine, realizovao je nastupnu posjetu Ministarstvu odbrane Rep. Slovenije.

Novoimenovani izaslanik odbrane Rep. Slovenije u Crnoj Gori puk Ivan Turnšek imao je nastupnu posjetu Crnoj Gori 08.12.2023. godine.

3.1.22 Republika Austrija

Bilateralna odbrambena saradnja tokom 2023. godine odvijala se u skladu sa Planom bilateralne saradnje između Crne Gore i Rep. Austrije za 2023. godinu, koji se realizovao utvrđenom dinamikom.

U tom dijelu, važno je istaći realizaciju aktivnosti koje se odnose na: završetak razvoja sposobnosti za samostalno obučavanje pripadnika Vojske za izvršavanje zadataka vazdušne potrage i spašavanja (aSAR); ekspertske razgovore u oblasti planinskog ratovanja i rekonstrukcije SAS Danilovgrad; zajedničko učešće u vježbi planinskog ratovanja u zimskim uslovima „Zajednički izazov 23”; učešće vojnog orkestra Vojske na festivalu vojnih orkestara u Klagenfurtu, tokom 21-27. maja, 2023. godine; učešće pripadnika Vojske na obukama u Rep. Austriji i školovanje crnogorskih kadeta na Terezijanskoj Vojnoj akademiji u Austriji. Takođe, bilateralne konsultacije između Crne Gore i Rep. Austrije održane su u Baru, 25.09.2023. godine na nivou političkih direktora. Predstavnici Ministarstva odbrane Crne Gore i Federalni ministar odbrane

Rep. Austrije, potpisali su Tehnički sporazum na temu vježbe planinskog ratovanja u zimskim uslovima „Zajednički izazov 23“, koja je realizovana u periodu od 23. januar do 10. februara 2023. godine.

3.1.23 Češka Republika

Odbrambena saradnja sa Ministarstvom odbrane Češke Republike realizovana je planiranom dinamikom. Ostvarena je komunikacija sa češkim kompanijama „IBIPC“ i „HEXAGON“ koje su održale prezentaciju svojih proizvoda (betonski elementi sa visokim stepenom otpornosti na udarne talase eksplozija i streljačku municiju). Takođe oktobra 2023. godine, predstavnici oružanih snaga Rep. Češke, realizovali su ekspertsku posjetu Ministarstvu na temu: Podrška u pogledu atomsko – biološko - hemijske odbrane (ABHO).

3.1.24 Republika Turska

Odbrambena saradnja dvije zemlje se odvijala u skladu sa potpisanim Planom bilateralne odbrambene saradnje za 2023. godinu, utvrđenom dinamikom, gdje se izdvajaju aktivnosti:

- delegacija Ministarstva posjetila je Međunarodni sajam odbrambene industrije (IDEF) u Istanbulu, u periodu 25-27. jul 2023. godina;
- predstavnici Ministarstva nacionalne odbrane Rep. Turske, 25.09.2023. godine, uručili su donaciju od tri logistička vozila.

3.1.25 Republika Bugarska

Odbrambena saradnja je realizovana u skladu sa Planom bilateralne saradnje sa Ministarstvom odbrane Rep. Bugarske za 2023. godinu, gdje se izdvajaju aktivnosti podrške u oblasti standardizacije i kodifikacije. S tim u vezi, realizovana je aktivnost korišćenja bugarskog softverskog proizvoda „Nacionalni kodifikacioni instrument „BULCOD“.

Takođe, početkom 2023. godine, u okviru NATO aktivnosti upućen je prvi kontingent Vojske u multinacionalnu borbenu grupu „Pojačane budnosti“ (eVA), koji je početkom jula zamijenjen novim, drugim kontingentom od 36 pripadnika Vojske.

3.2 MULTILATERALNA SARADNJA

3.2.1 UJEDINJENE NACIJE (UN) I ORGANIZACIJA ZA EVROPSKU BEZBJEDNOST I SARADNJU (OEBS)

Prvog decembra 2023. godine upriličen je susret ministra Dragana Krapovića sa rezidentnim koordinatorom UN-a Piterom Lundbergom. Sastanak je bio prilika da sagovornici obostrano pozitivno konstatuju uspješnost saradnje između UN i njenih agencija i institucija Crne Gore, a u cilju ispunjavanja njene reformske agende i dostizanju održivih razvojnih ciljeva 2023, te time i ostvarivanju strateških spoljnopolitičkih prioriteta.

Tokom 2023. godine dostavljeni su godišnji izvještaji UN, po pitanju sprovođenja međunarodno-pravnih instrumenata iz oblasti razoružanja i kontrole naoružanja, a iz nadležnosti Ministarstva:

- Godišnji izvještaj o usklađenosti sa Konvencijom o konvencionalnom oružju (CCW) za 2022. godinu;
- Godišnji izvještaj o implementaciji Izmijenjenog protokola II o zabrani ili ograničenju upotrebe mina, mina iznenađenja i drugih sredstava CCW Konvencije za 2022. godinu;

- Godišnji izvještaj po članu 7 Konvencije o zabrani upotrebe, skladištenja, proizvodnje i prometa protivpješadijskih mina i njihovom uništavanju (APLC), za 2022. godinu;
- Godišnja izjava u skladu sa Haškim kodeksom ponašanja protiv širenja balističkih projektila (HCOC), za 2022. godinu;
- Godišnji izvještaj u vezi sa informacijama o nacionalnim programima u zaštitne svrhe protiv hemijskog oružja, u skladu sa članom X Konvencije o hemijskom oružju (CWC), za 2022. godinu;
- Godišnji izvještaj o statusu nacionalne implementacije člana VII Konvencije o hemijskom naoružanju (CWC), za 2022. godinu;
- Izvještavanje u skladu sa članom VII Konvencije o zabrani kasetne municije, za 2022. godinu.

Crna Gora, kao zemlja članica Ujedinjenih nacija, u obavezi je da na godišnjem nivou dostavlja izvještaje o implementaciji UN konvencija, dok Ministarstvo iz svoje nadležnosti dostavlja izvještaje prema Ministarstvu vanjskih poslova, koje ih objedinjuje i prosljeđuje Stalnoj misiji Crne Gore pri UN i ostalim međunarodnim organizacijama u Ženevi.

U okviru saradnje sa Organizacijom za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS) održani su susreti na visokom nivou, pa je 15.11.2023. godine upriličen susret ministra Dragana Krapovića i šefice Misije OEBS-a u Crnoj Gori ambasadorke Dominik Vag. Tom prilikom je konstatovana kvalitetna i sadržajna saradnja između Ministarstva i Misije OEBS-a u Crnoj Gori sa ciljem njenog daljeg razvijanja na obostranu korist i zadovoljstvo.

U skladu sa obavezama iz godišnjeg Kalendara izvještavanja prema OEBS-u, tokom 2023. godine, Ministarstvo je dostavilo Ministarstvu vanjskih poslova, u skladu sa utvrđenim rokovima sljedeće Informacije/Izvještaje:

- Godišnju Informaciju o planiranju odbrane Crne Gore za 2023. godinu;
- Godišnji odgovor na OEBS-ov Upitnik o Kodeksu ponašanja u političko – vojnim aspektima bezbjednosti iz nadležnosti Ministarstva za 2022. godinu;
- Godišnji izvještaj o transferu malog i lakog naoružanja (SALW) kao i konvencionalnog naoružanja (CAT) za 2022. godinu;
- Godišnji izvještaj o protiv-pješadijskim minama „APLM“ za 2022. godinu;
- Godišnji odgovor na Upitnik o SALW-u i SCA za 2022. godinu;
- Godišnji odgovor na Upitnik o APLM za 2022. godinu.

3.2.2 Implementacija „Bečkog dokumenta 2011“ (BD11)

Po Bečkom dokumentu 2011, svaka država članica OEBS-a u obavezi je da u jednoj kalendarskoj godini prihvati tri kvote za inspekciju specifičnog područja na svojoj teritoriji i jednu kvotu za evaluacijsku posjetu, takođe na svojoj teritoriji. Kvote predstavljaju broj inspekcija i evaluacija i podijeljene su na aktivne i pasivne. U periodu od 04-07. april 2023. godine, u skladu sa „Bečkim dokumentom 2011“, Crna Gora je realizovala jednu aktivnu inspekciju specifičnog područja na Kipru. U toku 2023. godine nije bilo pasivnih inspekcija Specifičnog područja, niti pasivnih evaluacijskih posjeta na teritoriji Crne Gore.

3.2.3 Implementacija Sporazuma o podregionalnoj kontroli naoružanja (SPKN)

Svaka država članica OEBS-a u obavezi je da u jednoj kalendarskoj godini realizuje tri kvote za Inspekciju specifičnog područja i jednu kvotu za Evaluacijsku posjetu. Kvote predstavljaju broj Inspekcija i Evaluacija i podijeljene su na aktivne i pasivne. U periodu od 13-15. jun 2023. godine, u skladu sa SPKN, Crna Gora je realizovala jednu aktivnu inspekciju u Republici Srbiji. Takođe, u periodu 26-28. septembar, Crna Gora je realizovala jednu aktivnu inspekciju u Bosni i Hercegovini. U periodu 16-18. maj 2023. godine, Crna Gora je prihvatila inspekciju na svojoj teritoriji od strane Bosne i Hercegovine.

3.2.4 Centar za bezbjednosnu saradnju - RACVIAC

Predstavnici Ministarstva su tokom 2023. godine uzeli učešće na: vanrednom sastanku Multinacionalne savjetodavne grupe (MAG), 06. februara 2023. godine u VTC formatu (generalni direktor Direktorata za politiku odbrane general - major Rajko Pešić); 49. sastanku MAG-a, 25-26. aprila (generalni direktor Direktorata za politiku odbrane general - major Rajko Pešić) i sastanku kontakt osoba za RACVIAC, 25. maja (samostalni savjetnik I iz Direkcije za međunarodnu saradnju Direktorata za politiku odbrane, Predrag Lučić). Pored navedenog, službenici Ministarstva i pripadnici Vojske učestvovali su na više aktivnosti iz domena rodne ravnopravnosti, sajber bezbjednosti, hibridnih prijetnji, ABHO, Bečkog dokumenta i kontrole naoružanja.

3.2.5 Proces saradnje ministara odbrane zemalja Jugoistočne Evrope (South East Defence Ministers Cooperation Process (SEDM))

Tokom godine održano je niz konferencija, sastanaka i obuka na kojima su učestvovali predstavnici Ministarstva. Sastanak ministara odbrane SEDM inicijative održan je u periodu od 21-23. novembar 2023. godine, u Ankari, Rep. Turska.

3.2.6 Balkanska medicinska namjenska jedinica (Balkan Medical Task Force (BMTF))

Tokom 2023. godine održani su redovni sastanci članova Upravnog odbora (4 sastanka) i Stalne organizacije zemalja BMTF, u kojima Crna Gora ima svoje predstavnike koji redovno prisustvuju sastancima, obukama i medicinskim konferencijama. Usaglašen je Memorandum o razumijevanju između Ministarstva i ITF Ustanove za jačanje ljudske bezbjednosti iz Republike Slovenije, u oblasti multinacionalne vojno-medicinske saradnje u okviru Balkanske namjenske medicinske jedinice (BMTF), na osnovu kojeg će Evropska unija Crnoj Gori, kao članici BMTF-a, donirati medicinska sredstva u iznosu do 700.000 EUR.

3.2.7 Američko-jadranska povelja A5

Tokom 2023. godine, Rep. Sjeverna Makedonija je predsjedavala Američko-jadranskom poveljom (A5). Nastavljen je aktivan doprinos jačanju regionalne saradnje i promovisanju evroatlantskih integracija zemalja regiona Zapadnog Balkana. U fokusu su bili dalji razvoj Koncepta za revitalizaciju Američko-jadranske povelje (A5), kao i zajedničko angažovanje u međunarodnim misijama.

U sklopu A5 inicijative, u Skoplju, održano je više sastanaka i to:

- sastanak A5 inicijative u formatu načelnika generalštabova, u periodu od 26-28. septembar 2023. godine;

- sastanak u formatu političkih direktora ministarstava odbrane država članica A5 inicijative, 19. oktobra 2023. godine;
- sastanak ministara odbrane zemalja članica i posmatrača Američko – jadranske povelje (A5), u periodu 15-16. novembar 2023. godine.

3.2.8 Odbrambena saradnja Srednje Evrope i Zapadnog Balkana (CEDC+)

U okviru češkog predsjedavanja inicijativom „Odbrambena saradnja država Srednje Evrope“ (Central European Defence Cooperation (CEDC)) uz učešće država Zapadnog Balkana, tokom 2023. godine, realizovana su dva sastanka predstavnika država članica i posmatrača inicijative - sastanak političkih direktora, 08-09. oktobar i sastanak na nivou ministara odbrane, 07-08. decembar 2023. godine. Oba sastanka su realizovana u Pragu, a delegacije je u oba slučaja predvodio generalni direktor Direktorata za politiku odbrane general - major Rajko Pešić. Ovogodišnji sastanci su realizovani objedinjeno sa sastankom inicijative Višegradaska grupa (V4), obzirom da dio država ima članstvo u obje inicijative.

Na osnovu pisma namjere za preuzimanje uloge domaćina budućeg Bezbjednosnog i odbrambenog koledža Zapadnog Balkana (Western Balkans Security & Defence College (WBSDC)), kao i pisma federalne ministarke odbrane Republike Austrije čijom sadržinom je izražena saglasnost u pogledu gore navedenog, 11-14. septembra 2023. godine realizovana je ekspertska posjeta austrijske delegacije, radi obilaska potencijalnih lokacija za formiranje WBSDC.

U toku godine, službenici Ministarstva i pripadnici Vojske učestvovali su na više aktivnosti u okviru programa predsjedavanja CEDC i to:

- Kurs podizanja svijesti o reagovanju u kriznim situacijama (1 lice);
- Konferencija o suprotstavljanju hibridnim uticajima u regionu Zapadnog Balkana (1 lice);
- Modul I Civilno-vojnog kursa upravljanja krizama (2 lica) i
- Radionica o Evropskom mirovnom instrumentu (1 lice).

Shodno preuzetim obavezama u okviru GRAC/KREMS formata (čije su članice: Republika Austrija, Crna Gora, Republika Albanija, Bosna i Hercegovina, Republika Sjeverna Makedonija i Republika Srbija), u Crnoj Gori, u periodu 25-29. septembra u Baru, održan je Modul II Regionalnog strateškog kursa za rukovodioce (Regional Strategic Leadership Course 2023 (RSLC)), na kojem je uzela učešće jedna predstavnica Ministarstva (mr Sanela Đozgić, šefica Odsjeka za strateško planiranje odbrane u Direkciji za strateško planiranje odbrane Direktorata za politiku odbrane).

3.2.9 Inicijativa odbrambene saradnje (Defence Cooperation Initiative (DECI))

„Inicijativa odbrambene saradnje“ okuplja zemlje članice na nivou načelnika generalštabova. U 2023. godini održan je sastanak 05. oktobra u Zagrebu, Republika Hrvatska.

3.2.10 Godišnji brifing vojno-diplomatskih predstavnika

Godišnji brifing vojno - diplomatskih predstavnika akreditovanih u Crnoj Gori, održan je 05. oktobra 2023. godine u Ministarstvu. Tokom brifinga prisutni izaslanici odbrane imali su priliku da se upoznaju sa aktuelnim projektima i aktivnostima Vojske, koji se odnose na modernizaciju, usavršavanje i učešće u međunarodnim misijama i operacijama. Brifingu su prisustvovali izaslanici odbrane R. Albanije, K. Belgije, R. Francuske, R. Grčke, R. Hrvatske, Kanade, R.

Mađarske, SR Njemačke, R. Poljske, R. Rumunije, SAD-a, R. Slovenije, R. Srbije, R. Turske, Češke Rep. i Ujedinjenog Kraljevstva.

3.2.11 Saradnja sa NATO, međunarodne misije i operacije

Tokom 2023. godine održana su tri redovna sastanka Sjevernoatlantskog savjeta NATO (North Atlantic Council (NAC)) na nivou ministara odbrane. Na navedenim sastancima, koji su održani u februaru, junu i oktobru, 2023. godine, učestvovao je državni sekretar Ministarstva dr Krsto Perović. Sastanci su bili prilika da se razgovara o napretku koji je ostvaren na planu ispunjavanja zadataka sa agende Alijanse, a koji za cilj imaju dalje unapređenje sistema kolektivne odbrane. Takođe, razgovarano je i o ravnomjernoj podjeli tereta među saveznicama, projektovanju stabilnosti van granica Alijanse, kao i intenziviranju saradnje sa međunarodnim partnerima. Uzimajući u obzir opseg bezbjednosne krize na istočnim granicama Saveza, poseban fokus dat je na jačanju spremnosti Alijanse, odnosno njene sposobnosti da adekvatno odgovori na sve eventualne bezbjednosne izazove po evroatlantsko područje. Takođe, sastanci su bili prilika i da se iskaže snažna i nedvosmislena, kako politička, tako i praktična podrška Ukrajini. Pored navedenog, u julu 2023. godine, Perović je bio u sastavu crnogorske delegacije koja je učestvovala na Samitu Alijanse. Ovogodišnji Samit održan je u Viljnusu, a crnogorsku delegaciju predvodio je predsjednik Crne Gore.

Predsjednik Crne Gore i rukovodilac radom Ministarstva odbrane sastali su se, u maju 2023. godine, sa vrhovnim komandantom savezničkih snaga u Evropi generalom Tod Voltersom, koji je boravio u oproštajnoj posjeti Crnoj Gori. Tom prilikom, pozitivno su ocijenjena dostignuća Crne Gore tokom proteklih pet godina članstva u Alijansi, sa posebnim akcentom na prisustvo crnogorskih snaga u međunarodnim misijama i operacijama, kao i doprinos Crne Gore stabilnosti na istočnim granicama Alijanse.

U okviru saradnje sa NATO realizovani su brojni susreti na najvišem nivou između predstavnika Ministarstva i NATO, kao što slijedi:

- Ministar odbrane Dragan Krapović je, 13-14. decembra 2023. godine, boravio u prvoj zvaničnoj posjeti sjedištima Sjevernoatlantskog saveza i Evropske unije, u Briselu. Tom prilikom, ministar se sastao sa zamjenikom generalnog sekretara NATO Mirčeom Džoanom, predstavnicima zemalja Kvinte pri NATO, kao i sa zamjenikom generalnog sekretara za zajedničku bezbjednosnu i odbrambenu politiku i pružanje odgovora na krizne situacije u Evropskoj službi za vanjske poslove (EEAS) Šarlom Frizom. Posjeta je bila prilika da ministar iskaže snažnu posvećenost definisanim prioritetima u oblasti spoljne politike, odnosno kredibilnom članstvu u NATO savezu, integraciji u EU, ali i jačanju dobrosusjedskih odnosa;
- Ministar odbrane Dragan Krapović sastao se sa načelnikom štaba Vrhovne komande savezničkih snaga za Evropu njemačkim admiralom Joakimom Ruleom koji je, 24. novembra 2023. godine, boravio u posjeti Ministarstvu i Vojsci. Tokom susreta razgovarano je o aktuelnom procesu transformacije NATO, kao i novim planovima odbrane usvojenim od strane Alijanse;
- Ministar odbrane Dragan Krapović sastao se komandantom NATO savezničke komande za transformaciju (ACT) generalom Filipom Lavinjom koji je, u novembru 2023. godine, boravio u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori;

- Rukovodilac radom Ministarstva odbrane Filip Adžić sastao sa komandantom Stalne NATO pomorske grupe 2 (Standing NATO Maritime Group (SNMG2)), kontraadmiralom Majklom Skotom Skiretom. Dva broda ove Grupe, američki i turski, su u luku Bar uplovila 24. januara 2023. godine. Tom prilikom, sagovornici su istakli važnost kontinuiranog djelovanja svih saveznica na očuvanju NATO vrijednosti, posebno imajući u vidu izmijenjene bezbjednosne prilike na evropskom tlu;
- Državni sekretar Ministarstva dr Krsto Perović je, 24 oktobra 2023. godine, posjetio bazu u Butmiru, Sarajevo, BiH, gdje se u odvojenim susretima sastao sa komandanticom NATO štaba u Sarajevu, brigadnom generalicom Pamelom Mekgaha i komandantom misije EUFOR „Althea“ general majorom Helmutom Habermajerom;
- Državni sekretar Ministarstva dr Krsto Perović boravio je, 13. oktobra 2023. godine, u posjeti Vrhovnoj komandi savezničkih snaga za Evropu (SHAPE), u Monsu. Tom prilikom, Perović je u dva odvojena susreta sa zamjenikom vrhovnog komandanta NATO snaga za Evropu (DSACEUR) admiralom serom Kitom Edvardom i načelnikom Štaba SHAPE admiralom Joakimom Ruleom, razgovarao o bezbjednosnoj situaciji u Evropi, sa posebnim osvrtom na region Zapadnog Balkana;
- Državni sekretar Ministarstva dr Krsto Perović bio je u sastavu delegacije koja je, 8. juna 2023. godine, boravila u posjeti Savezničkoj komandi za transformaciju (ACT) u Norfolku, SAD.
- Državni sekretar Ministarstva dr Krsto Perović sastao se sa zamjenikom načelnika Štaba za planove NATO Komande združenih snaga u Napulju (DCOS plans, JFCNP), general-majorom Džon Midom, koji je, 26. aprila 2023. godine, boravio u posjeti Ministarstvu odbrane. Cilj posjete bio je razmatranje modaliteta dalje odbrambene saradnje i operativnog planiranja Ministarstva i NATO Komande u Napulju;
- Degacija Ministarstva, na čelu sa državnim sekretarom dr Krstom Perović, tokom zvanične posjete Letoniji obišla je crnogorski kontingent koji je angažovan u okviru aktivnost NATO „Ojačano istureno prisustvo“ (eFP). Tom prilikom, Perović je razgovarao sa komandantom Mehanizovane brigade Oružanih snaga Letonije i komandantom eFP brigade;
- Generalni direktor Direktorata za politiku odbrane general-major Rajko Pešić učestvovao je na sastancima NATO političkih direktora, koji su realizovani u aprilu i decembru 2023. godine, sa ciljem analize napretka koji su države ostvarile na planu sprovođenja ključnih politika Alijanse. Takođe, decembarski sastanak je bio prilika i da se razgovara o odlukama donijetim na Samitu u Viljnusu, kao i smjernicama za njihovu implemetaciju, a u cilju unapređenja cjelokupnog djelovanja NATO;
- Zamjenik pomoćnika generalnog sekretara NATO za politiku bezbjednosti i specijalni predstavnik generalnog sekretara NATO za Kavkaz i Centralnu Aziju Javier Kolomina boravio je u posjeti Crnoj Gori u novembru 2023. godine, u okviru obilaska NATO saveznica iz regiona Zapadnog Balkana. Tokom sastanka, sa načelnicom Direkcije za NATO i EU mr Radmilom Perović, razgovarano je o aktuelnim temama koje se tiču bezbjednosne situacije na globalnom planu, kao i narednim koracima koje će Alijansa sprovesti na planu očuvanja sveukupne evroatlantske stabilnosti.

U oktobru 2023. godine, u Beču je održan sastanak Koordinacionog borda grupe Koncepta okvirne nacije² (Framework Nation Concept (FNC)), na čijem se čelu nalazi Italija. Sastanak je bio prilika da se razgovara o planovima i aktivnostima koje je potrebno realizovati tokom naredne godine u cilju unapređenja međusobne saradnje u okviru FNC. Tokom sastanka, konstatovano je da će Crna Gora, kao odgovorna saveznica, nastaviti da doprinosi realizaciji ciljeva i zadataka ITA-FNC. Pored navedenog, u maju 2023. godine, u Italiji je održan sastanak direktora za razvoj sposobnosti (Capability Director Meeting) kojem su prisustvovali i predstavnici Ministarstva.

U junu 2023. godine izvršena je rotacija u okviru NATO Misije u Iraku (NMI)³ kada je, na period od šest mjeseci, upućen jedan pripadnik Vojske. Kada je riječ o regionalnom angažmanu, na Kosovu⁴ je, u oktobru 2023. godine, izvršena rotacija na poziciji štabnog oficira koji je angažovan u Komandi misije „KFOR“ u Prištini. Takođe, u aprilu i oktobru 2023. godine, u KFOR izvršene su rotacije na poziciji štabnog podoficira, kada je upućen po jedan pripadnik Vojske na period od šest mjeseci.

Krajem novembra 2023. godine upućen je jedan predstavnik Ministarstva u NATO Savjetodavni tim za vezu⁵ u Rep. Kosovo.

U skladu sa doprinosom NATO komandnoj strukturi, u decembru 2023. godine izvršena je rotacija na poziciji u Združenom NATO centru za vazdušne operacije (Combined Air Operations Center (CAOC)), Torehon, Pored navedene, Crna Gora popunjava i jednu poziciju u Savezničkoj komandi za operacije (Alied Command Operations (ACO)), u Monsu i jednu poziciju u Združenoj komandi snaga NATO u Napulju (Allied Joint Force Command (JFC)).

Pored NATO komandne strukture, Crna Gora doprinosi NATO strukturi snaga, kroz afilijaciju naših snaga u sastav većih savezničkih jedinica. Za doprinos NATO Response Force (NRF) 2023, u okviru CBRN (Chemical, Biological, Nuclear and Radioactive (CBRN)) jedinice Slovenije, Crna Gora je opredijelila CBRN tim (Upravljački tim za ublažavanje rizika od hemijskog, biološkog, nuklearnog i radioaktivnog materijala) deklarisan za Zajedničku CBRN borbenu grupu/ „Joint CBRN Task Force“ pod komandom SR Njemačke.

Crna Gora je u novembru 2019. godine zaključila Memorandum o pristupanju NATO štabu za brzo raspoređivanje snaga veličine korpusa u Milanu (NATO Headquarters Rapid Deployable Corps Italy (HQ NRDC)), shodno kojem je jedan pripadnik Vojske upućen u Komandu korpusa na period od januara 2023. godine do 31. decembra 2024. godine.

² Crna Gora je postala članica italijanske FNC, u januaru 2019. godine, čime se, pored doprinosa strukturi snaga NATO, dodatno unaprjeđuje saradnja i razumijevanje sa savezničkim i partnerskim snagama, ali i otvaraju nove mogućnosti za zajedničko djelovanje u cilju doprinosa naporima EU i NATO.

³ Crna Gora ostaje posvećena pružanju doprinosa međunarodnom miru i bezbjednosti kroz angažman pripadnika Vojske u NATO misijama. Skupština Crne Gore je 17. decembra 2019. godine usvojila Predlog odluke o upućivanju pripadnika Vojske u NATO misiju u Republici Irak (NATO Mission in Iraq (NMI)), kojom je predviđeno angažovanje do dva pripadnika.

⁴ Angažman naših pripadnika na Kosovu se realizuje na osnovu odluke Skupštine Crne Gore donijete na sjednici od 5. jula 2018. godine.

⁵ Vlada Crna Gore je na sjednici, održanoj 9. septembra 2022. godine, donijela Odluku o upućivanju zaposlenih u Ministarstvu u NATO Savjetodavni tim za vezu (NATO Advisory and Liason Team (NALT)) u Republici Kosovo. Odlukom je predviđeno upućivanje do dva zaposlena, uz mogućnost rotacije.

Imajući u vidu aktivnosti Alijanse na planu daljeg jačanja politike odvratanja i odbrane i uopšte kolektivne odbrane, tokom 2023. godine nastavljen je aktivan u okviru NATO aktivnosti „Ojačano istureno prisustvo” (eFP), koji je započet u decembru 2018. godine. Crna Gora je u junu 2023. godine, u okviru borbene grupe u Letoniji, pod komandom Kanade, uputila Artiljerijsko odjeljenje u čijem sastavu je bilo 11 pripadnika Vojske. U decembru je raspoređena jedanaesta rotacija u okviru koje je angažovano Pješadijsko izviđačko odjeljenje od 11 pripadnika Vojske.

Kontingent Vojske je 27. januara 2023. godine po prvi put upućen u borbenu grupu eVA⁶ u Bugarskoj, gdje je Italija okvirna nacija. Sljedeća rotacija izvršena je u julu 2023. godine, kada je upućen drugi kontingent od 36 pripadnika Vojske.

U cilju kontinuirane podrške NATO politikama i pomoći partnerskim državama, Ministarstvo je za 2023. godinu opredijelilo 50.000 EUR, i to: 10.000 EUR za doprinos sprovođenju aktivnosti Kancelarije Generalnog sekretara NATO za „Žene, mir i bezbjednost” i 40.000 EUR Povjerilačkom fondu za Bosnu i Hercegovinu.

3.2.12 Značajne aktivnosti u skladu sa obavezama koje proizilaze iz procesa evropskih integracija

Ministarstvo je i tokom 2023. godine nastavilo sa sprovođenjem obaveza koje se odnose na proces pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Resor odbrane je učestvovao u pripremi I i II priloga Izvještaja Evropske komisije, kroz dostavljanje informacija, koje se odnose na Pregovaračko poglavlje 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika. Riječ je o spektru aktivnosti koje se tiču saradnje sa međunarodnim organizacijama, učešća u međunarodnim misijama i operacijama, humanitarne pomoći, kontrole naoružanja, vježbi i obuka, upravljanje krizama i drugo;

Pored političke posvećenosti EU agendi, Crna Gora je nastavila da pruža doprinos Zajedničkoj bezbjednosnoj i odbrambenoj politici (Common Security & Defence Policy (CSDP)), kroz kontribuciju EU misijama i operacijama. Dva oficira Vojske bila su angažovana u operaciji EU NAVFOR „ATALANTA” (jedan u periodu februar-jul, a drugi u periodu jul-decembar 2023.godine) na brodovima Komande snaga (FHQ);

Tokom 2023. godine, najvažnije aktivnosti na visokom nivou bile su:

- sastanak ministra odbrane Dragana Krapovića sa ambasadoricom Evropske unije u Crnoj Gori Oanom Kristinom Popom i vojnim atašekom Evropske unije akreditovanim za Crnu Goru pukovnikom Pjetrom Mostardijem (Podgorica, 15.11.2023. godine);
- učešće rukovodioca radom Ministarstva odbrane Filipa Adžića na aktivnost „Šumanov forum za partnerstvo u domenu bezbjednosti i odbrane” (Brisel, 20-21. mart 2023. godine);
- delegacija Evropske službe za vanjske poslove (European External Action Service (EEAS)) bila je u posjeti Ministarstvu, 30. novembra 2023. godine, a u cilju konkretizacije oblasti saradnje Crne Gore i Evropske unije u domenu odbrane, kroz Evropski mirovni

⁶ Kako se bezbjednosna situacija na istoku usložnjavala, na vanrednom Samitu NATO, 24. marta 2022. godine, donijeta je odluka da se dodatno ojača istočno krilo Alijanse u četiri zemlje (Bugarska, Slovačka, Mađarska i Rumunija), obrazovanjem borbenih grupa pod nazivom Enhanced Vigilance Activities (eVA) (aktivnosti Pojačane budnosti), odnosno NATO aktivnosti isturenih kopnenih snaga (Follow Land Forces (FLF)).

instrument (European Peace Facility (EPF)) u vidu Mjere pomoći za Crnu Goru za 2024. godinu;

- delegacija EUFOR-a posjetila je Ministarstvo u junu 2023. godine, a u fokusu posjete bila je saradnja po pitanju primjene Sporazuma o tranzitu između EUFOR i Crne Gore;
- predstavnici Ministarstva prisustvovali su sjednicama i učestvovali u radu radnih grupa za pripremu i vođenje pregovora Crne Gore sa EU za oblast pravne tekovine EU koja se odnosi na poglavlje 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika; poglavlje 20 - preduzetništvo i industrijska politika i poglavlje 5 – javne nabavke. Ministarstvo je učestvovalo i u radu Operativnog tijela za sprovođenje Strategije informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore EU 2023 – 2026. godine (Strategija usvojena u julu 2023. godine), koja predstavlja strateški dokument Vlade za efikasno komuniciranje o procesu evropskih integracija Crne Gore;
- predstavnici Ministarstva uzeli su učešće na radionicama i kursovima u organizaciji međunarodnih institucija i zemalja partnera (CSDP Orientation Course, oktobar 2023. godine, Ohrid, Republika Sjeverna Makedonija; radionica „Implementacija EPF: od politike do prakse” 21-22. novembar 2023. godine, Prag, Češka Republika). Takođe, u skladu sa aktivnostima koje proizilaze iz Akcionog plana u okviru Strategije informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji 2023 – 2026. godinu, u novembru 2023. godine, predstavnici Ministarstva su studentima Fakulteta za državne i evropske studije održali predavanje na temu EU integracija, sa akcentom na doprinos Zajedničkoj bezbjednosnoj i odbrambenoj politici EU (EU Common Security & Defence Policy (CSDP)).

4. INTEGRITET U MINISTARSTVU I VOJSCI

Najznačajniji zadaci na polju integriteta u 2023. godini bili su: identifikovanje oblasti rizika, implementiranje mjera iz Plana integriteta u Ministarstvu i Vojsci, kao i saradnja sa nacionalnim i međunarodnim partnerima u oblasti izgradnje integriteta i prevencije korupcije.

I tokom 2023. godine nastavljena je saradnja sa partnerima, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Agenciji za sprječavanje korupcije blagovremeno su dostavljeni: Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za sprovođenje Plana integriteta za 2022. godinu, Registar sponzorstava i donacija i Registar poklona javnih funkcionera.

Ministarstvo je ove godine zvanično imenovalo i lica zadužena za prijavu i postupanje po prijavama na sumnje o mobingu u Ministarstvu. Po ovom pitanju, predstavnici Centra za integritet u sektoru odbrane Norveške (Centre for integrity in the defence sector(CIDS)), izradili su analizu koja podrazumijeva paralelna iskustva u ovoj oblasti između Crne Gore, zemalja regiona i zemalja članica NATO, odnosno: R. Srbije, R. Sjeverne Makedonije, R. Slovenije, R. Hrvatske, K. Španije i K. Norveške. Sa predstavnicama Ministarstva, imenovanim za rješavanje ovog pitanja, tokom 2023. godine održano je niz sastanaka.

U junu 2023. godine u okviru regionalnog projekta „Jačanje integriteta u sektoru odbrane i bezbjednosti“, koji sprovodi Ministarstvo odbrane Kraljevine Norveške, i Plana aktivnosti sa CIDS,

usvojena je Strategija za upravljanje ljudskim resursima u Ministarstvu odbrane i Vojsci Crne Gore i Akcioni plan za implementaciju Strategije. Kao prioritetna oblast iz Akcionog plana, izdvojena je izrada Funkcionalne analize organizacione strukture Ministarstva odbrane, a rok za njeno usvajanje je kraj I kvartala 2024. godine.

Uz podršku predstavnika CIDS, u decembru 2023. godine, održana je radionica iz oblasti javnih nabavki na temu „Istraživanja tržišta i planiranje javnih nabavki“. U maju 2023. godine u Oslu u Kraljevini Norveškoj, održan je seminar u okviru Godišnje disciplinske konferencije, na kojem su učešće uzele predstavnice Odjeljenja za integritet. Ovogodišnji seminar realizovan je u dva dijela i to: panel „Indikatori napretka integriteta: Studija slučaja - Integritet u Ukrajini u svijetlu ruske agresije“ i interaktivni trening na temu: „Podizanje svijesti zaposlenih u sektoru odbrane po pitanju etičkih dilema“. Glavni cilj seminara je podizanje svijesti o integritetu i prevenciji korupcije u sektoru odbrane i bezbjednosnom sektoru, kao i prepoznavanje ključnih instrumenata za mjerenje progressa u ovoj oblasti.

U drugoj polovini maja, u Podgorici, je održana regionalna radionica u oblasti izgradnje integriteta i prevencije korupcije u sektoru odbrane u organizaciji Ministarstva, Regionalnog centra za bezbjednosnu saradnju (Center for Security Cooperation (RACVIAC)) i Regionalne antikoruptionske inicijative (Regional Anti – Corruption Initiative (RAI)). Tema ove radionice bila je „Sukob interesa u sektoru odbrane“, sa ciljem podizanje svijesti o sukobu interesa u sektoru odbrane, kao i prepoznavanja pravnih rješenja neophodnih za njegovo rješavanje. Na radionici su, osim predstavnika Ministarstva, učestvovali i predstavnici Agencije za sprječavanje korupcije Crne Gore i Ministarstva vanjskih poslova. Takođe, učestvovali su i predstavnici ministarstava odbrane, pravde i agencija za sprječavanje korupcije iz zemalja regiona, kao i predstavnici regionalnih istraživačkih centara.

Obuke koje su organizovane tokom 2023. godine zasnivale su se na jačanju i izgradnji kapaciteta za izgradnju integriteta, u borbi protiv korupcije, dobrog upravljanja, javnih nabavki, izradi internih procedura za funkcionisanje sistema odbrane i slično. Partneri u kreiranju programa i realizaciji obuka u oblasti izgradnje integriteta i sprječavanju korupcije bili su: Agencija za sprječavanje korupcije i Uprava za ljudske resurse na nacionalnom nivou i CIDS na međunarodnom nivou. Organizovano je više internih obuka na temu izgradnje i jačanja integriteta i prevencije korupcije za zaposlene u Ministarstvu i Vojsci, a predavači su bili predstavnice Odjeljenja za integritet, koje su prethodno pohađale obuke za trenere u ovoj oblasti. Predstavnici Ministarstva učestvovali su na prethodno pomenutoj RACVIAC radionici u oblasti izgradnje integriteta i sprječavanja korupcije, na obuci Uprave za ljudske resurse na temu „Kontrola unutrašnjih mjera“ i na online obuci na temu „Ekspert prevencije i sprječavanja prevarnih radnji“ u organizaciji Instituta internih revizora Crne Gore i Crnogorskog edukativnog centra.

5. ODBRAMBENI RESURSI

Jedan od preduslova za efikasnu odbranu zemlje je postojanje stabilnih, održivih i adekvatnih resursa. Osnovni resursi sistema odbrane su ljudski i materijalni.

5.1 LJUDSKI RESURSI

U pogledu unaprjeđenja oblasti ljudskih resursa, posebno treba istaći da je donijeta nova Strategija upravljanja ljudskim resursima za period 2023-2027, sa Akcionim planom za 2023-2025. godinu, čiji je glavni strateški cilj: *Unaprijediti sistem upravljanja ljudskim resursima, u skladu sa savremenim međunarodnim standardima za privlačenje, profesionalni razvoj i zadržavanje kvalitetnih kadrova.*

Za ostvarenje ovog cilja, definisano je šest operativnih ciljeva, od kojih se tri odnose na privlačenje, zadržavanje i razvoj aktivnog vojnog personala, i to:

- Unaprijediti politiku privlačenja i zapošljavanja na osnovu načela profesionalnih sposobnosti;
- Unaprijediti proces karijernog razvoja u skladu sa propisima, potrebama službe, profesionalnim iskustvom i sposobnostima;
- Zadržati stručan kadar kritičnih specijalnosti putem sprovođenja efikasnih politika i programa personalne podrške zaposlenima.

5.1.1 Planiranje i razvoj ljudskih resursa

Vlada je na sjednici održanoj 22.07.2022. godine utvrdila Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva odbrane, broj: 12-040/22-5194/6 od 26.7.2022. godine, koji je stupio na snagu 3.8.2022. godine. Ukupan broj sistematizovanih radnih mjesta predviđenih ovim pravilnikom je 260. Nadalje, Vlada je na sjednici održanoj 24.2.2023. godine utvrdila Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva odbrane, broj: 12-040/23-912/7 od 10.3.2023. godine, kojim su uglavnom izvršene dopune postojećih opisa poslova pojedinih radnih mjesta.

5.1.2 Usavršavanje profesionalnih vojnih lica

Pripadnici Ministarstva i Vojske su tokom 2023. godine pohađali različite programe usavršavanja i obuke, kako u zemlji, tako i na prestižnim vojno-obrazovnim institucijama savezničkih zemalja u inostranstvu.

5.1.3 Usavršavanje operativno-strategijskog nivoa

Usavršavanje operativno-strategijskog nivoa u toku 2023. godine završila su dva oficira, dok su dva oficira upućena na usavršavanje ovog nivoa u akademskoj 2023/2024. godini.

5.1.4 Usavršavanje komandno-štabnog nivoa

Usavršavanje komandno-štabnog nivoa u toku 2023. godine završila su četiri oficira, dok su četiri oficira upućena na usavršavanje ovog nivoa u akademskoj 2023/2024. godini.

5.1.5 Ostali oficirski karijerni kursevi

Osnovne oficirske kurseve u toku 2023. godine završilo je sedam oficira.

Kapetanske karijerne kurseve u toku 2023. godine završila su tri oficira, dok su u akademskoj 2023/2024. godini na iste upućena dva oficira.

5.1.6 Specijalistička i postdiplomska usavršavanja

U toku 2023. godine dva oficira su završila usavršavanje na magistarskim studijama iz oblasti vojno-pomorskih nauka na Pomorskoj vojnoj akademiji u Rep. Italiji.

Na specijalizaciji iz oblasti medicinskih nauka nalazi se pet oficira/ki, dok je u 2023. godini na specijalizaciju upućen jedan oficir - doktor medicine. U toku 2023. godine dva oficira - doktora medicine su završila specijalizaciju.

5.1.7 Podoficirska usavršavanja

Napredni podoficirski kurs završilo je 18 podoficira/ki. Visoku podoficirsku školu završio je jedan podoficir, dok su dva podoficira u 2023. godini upućena na ovaj nivo usavršavanja.

Na obukama koje su realizovane u organizaciji Uprave za ljudske resurse u toku 2023. godine prisustvovalo je pet pripadnika Vojske.

5.1.8 Stručno usavršavanje državnih službenika i namještenika

Na aktivnosti stručnog usavršavanja u inostranstvu tokom 2023. godine bilo je upućeno 22 lica, dok je na aktivnosti stručnog usavršavanja u zemlji tokom godine upućeno 14 lica. Obuke sprovedene u organizaciji Uprave za ljudske resurse u 2023. godini pohađala su 22 državna službenika. U toku 2023. godine realizovano je 13 internih obuka na kojima je učestvovalo 135 lica zaposlenih u Ministarstvu i sa istim će se nastaviti i u 2024. godini.

5.1.9 Izučavanje stranih jezika

U Ministarstvu se planski i kontinuirano vrši izučavanje stranih jezika i to: engleskog, francuskog i italijanskog jezika, sa posebnim akcentom na izučavanje engleskog jezika, kao jednog od NATO ciljeva sposobnosti, što ima važnu ulogu u procesu sticanja znanja, vještina i izgradnje sposobnosti lica u službi u Vojsci i preduslova dostizanja zahtijevanog nivoa interoperabilnosti za rad na savezničkom nivou i u međunarodnom okruženju. Obavezu učenja stranih jezika imala su lica koja se upućuju na usavršavanje komandno-štabnog, odnosno generalštabnog nivoa, kao i na vojno-diplomatske dužnosti u inostranstvu, međunarodne misije i operacije, kao i pripadnici jedinica deklariranih za kolektivnu odbranu. U toku 2023. godine pripadnici Ministarstva i Vojske pohađali su kurseve engleskog, francuskog i italijanskog jezika. Pohađanje obuke engleskog jezika za pripadnike Ministarstva i Vojske organizovano je od strane Centra za obuku Vojske i to: kratki specijalistički kurs (iz oblasti pravne terminologije) za pet lica, kratki specijalistički kurs (iz oblasti unapređivanja vještine govora) za osam polaznika i dva intenzivna kursa - viši početni nivo (opšti engleski jezik) za 17 lica. Takođe, organizovano je i pohađanje kurseva engleskog jezika u inostranstvu, koje je tokom 2023. godine pohađalo ukupno devet lica i to: jedno lice u Republici Poljskoj, tri u Republici Hrvatskoj i pet u Ujedinjenom Kraljevstvu.

Kurs francuskog jezika pohađalo je šest pripadnika Ministarstva, dok su kurs italijanskog jezika pohađala četiri lica.

5.1.10 Obrazovanje kadeta

Ministarstvo je u 2023. godini uputilo 6 kadeta/kinja (četiri muškarca i dvije žene) na obrazovanje na vojnim akademijama u Republici Grčkoj, Republici Sjevernoj Makedoniji i Republici Italiji.

Trenutno se na vojnim akademijama u inostranstvu obrazuje 50 kadeta/kinja, i to: u Sjedinjenim Američkim Državama (četiri kadeta), Republici Grčkoj (16 kadeta/kinja), Republici Italiji (četiri kadeta/kinje), Republici Austriji (tri kadeta/kinje), Republici Hrvatskoj (9 kadeta/kinja) i Republici

Sjevernoj Makedoniji (14 kadeta/kinja). Kada je u pitanju rodna zastupljenost, na vojnim akademijama u inostranstvu se trenutno obrazuje 38 kadeta i 12 kadetkinja. U 2023. godini obrazovanje na vojnim akademijama završilo je 11 kadeta/kinja (7 muškaraca i 4 žene).

5.1.11 Organizacijsko-formacijske promjene u 2023. godini

Shodno Odluci o izmjeni Odluke o organizacijsko-formacijskoj strukturi i veličini Vojske Crne Gore broj 07-6009 od 22. septembra 2022. godine, u prvoj polovini 2023. godine, donijeti su osnovni kriterijumi za određivanje formacijskih elemenata oficira, podoficira i civilnih lica za Generalštab, jedinice Vojske i Ministarstvo, kao i izmjene i dopune formacija tri samostalne jedinice Vojske nivoa čete, kao i izmjene i dopune formacija Generalštaba Vojske i drugih jedinica.

Budući da je Zakonom o dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, propisano da se u poseban staž uračunava vrijeme provedeno na odsluženju vojnog roka, izdato je preko 6.000 uvjerenja, shodno Zakonu o upravnom postupku. U toku je digitalizacija i formiranje elektronske baze podataka, odnosno skeniranje preuzetih jediničnih i matičnih kartona vojnih obveznika od strane bivših vojno-teritorijalnih organa za 21 opštinu.

5.1.12 Preporuke za unaprjeđenje djelovanja u oblasti planiranja ljudskih resursa na osnovu analiza najboljih praksi u NATO, EU i zemljama regiona, tokom 2023. godine

Na osnovu analiza odbrambenih sistema NATO, EU i zemalja regiona, Ministarstvo je uvelo kao praksu popunjavanje izlaznih upitnika za lica koja napuštaju sistem, a u cilju praćenja faktora koji utiču na odliv kadra radi sagledavanja preporuka koje će služiti u svrhu unaprjeđenja budućih procesa rada, organizacione klime i u krajnjem zadržavanja kvalitetnih kadrova.

Ažuriran je Program uvođenja u posao novozaposlenih službenika/ca u Ministarstvu, iz razloga što inicijalna iskustva novozaposlenih, u susretu sa jednom organizacijom i postojećim uslovima rada, u velikoj mjeri mogu uticati na cjelokupan profesionalni razvoj i određuju njegov kasniji odnos prema toj organizaciji, kvalitet njegovog rada, a u krajnjem i samu uspješnost u konkretnom poslu. Na osnovu donesenih Smjernica za rodno-senzitivno izvještavanje i u 2023. godini, je izrađena Rodna analiza u dijelu upravljanja ljudskim resursima za 2022. godinu, u sklopu koje su date preporuke za unaprjeđenje stanja u pojedinačnim segmentima, koje su prosljeđene donosiocima odluka. Nastavilo se sa praksom godišnje analize apsentizma i trogodišnje uporedne analize za Ministarstvo i Vojsku, radi identifikovanja stanja i preduzetih mjera, s ciljem preveniranja širih razmjera ove pojave, kao i prepoznavanja i sprječavanja eventualne zloupotrebe ovog prava.

5.1.13 Nacrti planova i programa kojima se godišnje projektuju i usmjeravaju mjere na zapošljavanje i odlivu kadrova iz Ministarstva i Vojske doneseni u 2023. godini

Kadrovski plan za 2023. godinu Ministarstva odbrane je pripremljen u skladu sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list Crne Gore“, br. 02/18, 34/19 i 08/21), Zakonom o budžetu Crne Gore za 2023. godinu („Službeni list Crne Gore“, br. 152/22 i 106/23), Uredbom o sadržaju, postupku i načinu pripreme i izmjene kadrovskog plana za organe državne uprave i službe Vlade („Službeni list Crne Gore“ br. 50/18) i smjernicama za izradu kadrovskog plana, a usvojen je na sjednici Vlade Crne Gore, Zaključak Vlade broj: 07-100/23-1144/2 od 16. marta 2023. godine.

Takođe, u cilju usklađivanja priliva sa odlivom kadra i kontinuiranog predviđanja ovih kadrovskih procesa, a sve radi obezbjeđenja planirane brojne veličine, kvalifikacione i starosne strukture kadra, Ministarstvo donosi godišnji Plan kretanja kadra, koji je donesen i u 2023. godini.

5.1.14 Promotivne aktivnosti i projekti realizovani u cilju privlačenja kadrova za potrebe Vojske u toku 2023. godine

Planom promotivnih aktivnosti kao i Programom rada Ministarstva odbrane za 2023. godine, predviđeno je sprovođenje projekta „Ljetnji vojni kamp za mlade 2023“. Srednjoškolicima se na ovaj način pruža prilika da se oprobaju kao vojnici, kroz aktivnosti i druženje razvijaju osjećaj solidarnosti i drugarstva kao i da steknu znanja o ulozi i značaju Vojske u društvu i time jačaju interesovanje za vojni poziv i osjećaj patriotizma. Sedmi Ljetnji vojni kamp za mlade, realizovan je u periodu od 26. juna do 10. jula 2023. godine, na kome je učestvovalo 38 srednjoškolaca iz cijele Crne Gore, kao i pet srednjoškolaca iz Sjeverne Republike Makedonije, od čega 26 muškaraca i 17 žena. Tokom realizacije ljetnjeg vojnog kampa vršeno je vrednovanje rada polaznika na osnovu čega su odabrana tri najbolja učesnika, a to su: Pavle Gocevski, Strahinja Bajović i Marija Lalić.

U periodu od januara do aprila predstavnici Ministarstva obišli su 23 srednje škole gdje su održali prezentaciju sa ciljem informisanja učenika o mogućnostima obrazovanja na inostranim vojnim akademijama i vojnom pozivu uopšte. Sa ovom aktivnošću otpočelo se i u drugoj polovini novembra 2023. godine, i ista će biti nastavljena do kraja marta 2024. godine.

Predstavnici Ministarstva i Vojske učestvovali su na tri sajma i to: Sajam zapošljavanja „Tražite posao? Posao te traži!“ u „TC Big Fashion“ u Podgorici, Sajam obrazovanja u inostranstvu u „Hotelu Hilton“ u Podgorici, kao i Sajam sezonskog zapošljavanja mladih organizovanog u Opštini Bar. Tom prilikom oficiri Vojske prisutnima su predstavili mogućnost obrazovanja na inostranim vojnim akademijama, kao i prednosti obavljanja profesionalnog vojnog poziva.

U periodu od februara do maja 2023. godine u prostorijama Vojske realizovana je praktična nastava za 23 učenika JU Srednje elektrotehničke škole „Vaso Aligrudić“ iz Podgorice i 122 učenika JU Srednje stručne škole iz Bara, kojom prilikom su im pripadnici Vojske prenosili stručna znanja i iskustva. U sklopu praktične nastave realizovana je i vožnja na Školskom brodu „Jadran“.

U prvoj polovini godine realizovane su posjete po trgovima u sedam opština i to: Bar, Nikšić, Berane, Bijelo Polje, Podgorica, Cetinje i Tuzi. Građani su, kroz neposrednu komunikaciju sa predstavnicima Ministarstva, imali priliku da pitaju i da se informišu o dobrovoljnom služenju vojnog roka, zapošljavanju, projektima za mlade, rodnoj ravnopravnosti i obrazovanju na inostranim vojnim akademijama. Takođe, posjetioci su imali priliku da se upoznaju sa vojnom opremom.

U toku 2023. godine nastavljena je saradnja sa Savezom izviđača Crne Gore. Tako su predstavnici ovog saveza prisustvovali na aktivnosti „Samostalna ishrana u prirodi korišćenjem flore i faune“, koja je održana 4. jula 2023. godine, u selu Štitarica, a u okviru realizacije „Ljetnjeg vojnog kampa 2023“.

Takođe, predstavnik Vojske prilikom učešća na aktivnosti u organizaciji Saveza izviđača Crne Gore, u mjesecu septembru 2023. godine, članovima ove organizacije prezentovao je ulogu i zadatke Vojske, te predstavio mogućnosti koje Vojska pruža mladima.

5.1.15 Mjere i aktivnosti sprovedene u cilju približavanja vojnog poziva ženama tokom 2023. godine

Kako ženska populacija predstavlja posebnu ciljnu grupu prema kojoj su usmjerene promotivne aktivnosti Ministarstva, tako se, u cilju privlačenja kandidatkinja za službu u Vojsci, obrazovanje na inostranim vojnim akademijama ili stipendiranje na civilnim fakultetima, prilikom promovisanja ovih oglasa, koristi pozitivna reklama uz naglašavanje jednakih mogućnosti.

Ministarstvo je, tokom 2023. godine, sprovodilo niz promotivnih aktivnosti među kojima su: postavljanje posebnog štanda na temu rodne ravnopravnosti prilikom promocije vojnog poziva, emitovanje video spotova o ženama u Vojsci, promovisanje uspješnih žena profesionalnih vojnih lica kroz učešće u lokalnim i nacionalnim TV emisijama, intervjuisanjem u štampanim medijima, promovisanjem na društvenim mrežama Ministarstva i Vojske, učešćem profesionalnih pripadnica u humanitarnim akcijama, štampanjem i distribucijom promotivnog materijala za žene u sistemu odbrane i tome slično.

5.1.16 Najznačajniji projekti, mjere i aktivnosti sprovedeni u cilju unapređenja politike rodne ravnopravnosti tokom 2023. godine

U Ministarstvu i Vojsci uspostavljen je niz internih mehanizama koji su zaduženi za implementaciju politike rodne ravnopravnosti (koordinatorka za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu, savjetnica za rodna pitanja načelnika Generalštaba Vojske, državne službenice koje učestvuju u poslovima rodne ravnopravnosti, sertifikovani instruktori za rodnu ravnopravnost u Vojsci, kontakt osobe za poslove rodne ravnopravnosti u jedinicama Vojske).

Za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti značajno je istaći da Ministarstvo, ima nadležnost za praćenje i izvještavanje o sprovođenju akcionih planova za primjenu Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – Žene, mir i bezbjednost. S tim u vezi, Vlada je, u maju 2023. godine, usvojila Završni izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Akcionog plana za primjenu Rezolucije SBUN 1325 za četvorogodišnji period (2019-2022), dok je u završnoj fazi donošenje novog dokumenta odnosno Strategije imlementacije Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – Žene, mir i bezbjednost i njoj pratećih rezolucija za period 2024-2027 sa Akcionim planom za 2024-2025. godinu. Predstavnice Ministarstva, aktivno učestvuju u radnim grupama zaduženim za izradu i praćenje sprovođenja aktivnosti iz Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti (2021-2025) i Strategije razvoja ženskog preduzetništva (2021-2024).

U cilju nastavka jačanja internih mehanizama za implementaciju politika rodne ravnopravnosti, Ministarstvo je i u 2023. godini učestvovalo u regionalnom projektu „Jačanje rodne perspektive u ministarstvima odbrane i oružanim snagama zemalja Zapadnog Balkana“.

Najznačajnije aktivnosti i mjere koje su sprovedene u 2023. godini, prvenstveno se odnose na:

- donošenje internog Plana aktivnosti na sprovođenju politike rodne ravnopravnosti i Rezolucije SBUN 1325 za 2023. godinu;
- izradu Analize potreba za obukama iz oblasti rodne ravnopravnosti u Vojsci Crne Gore;
- izradu Analize prosječnog vremena koje žene i muškarci provedu u jednom činu u Vojsci;
- povećanje broja sertifikovanih rodnih trenera, pa ih je trenutno 16;

- preduzimanje aktivnosti na izradi novog Kadrovskog informacionog sistema, u sklopu kojeg je uvršteno i rodno senzitivno izvještavanje;
- dva visoko pozicionirana oficira Vojske, uz podršku UNDP SEESAC-a, učestvovala u programu „Mentorstvo za rodnu ravnopravnost“;
- održan prvi regionalni sastanak rodni savjetnica u oružanim snagama i koordinatorki za rodnu ravnopravnost u ministarstvima odbrane zemalja Zapadnog Balkana;
- uz podršku UNDP SEESAC, izrađen je nacrt online kursa o temama iz oblasti rodne ravnopravnosti. U izradi nacrtu su učestvovali predstavnici/ce sve četiri države regiona koje su uključene u projekat, kao i eksperti iz SEESAC tima.
- realizovan sedmi regionalni sastanak Mreže rodni trenera ministarstava odbrane i oružanih snaga zemalja Zapadnog Balkana;
- održana regionalna panel diskusija o rodno odgovornom liderstvu, u organizaciji UNDP SEESAC-a;
- interni Vodič za sprječavanje diskriminacije, seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja u Ministarstvu odbrane i Vojsci Crne Gore predstavljen licima na komandnim dužnostima u svim jedinicama Vojske;
- izrađen Priručnik o standardizaciji obuka iz oblasti roda i rodne ravnopravnosti u Vojsci (uz podršku UNDP SEESAC) i organizovana njegova prezentacija komandnom kadru u Vojsci, kao i predstavnicima institucija bezbjednosti, kao i Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore.

Kontinuiranim sprovođenjem aktivnosti iz AP za R SBUN 1325, s fokusom na žensku populaciju, kao posebnu ciljnu grupu, doprinijelo se značajnom povećanju procenta zastupljenosti žena profesionalnih vojnih lica, pa tako, imamo čak 10,54% žena profesionalnih vojnih lica.

5.1.17 Unapređenja i prestanak radnog odnosa

U toku 2023. godine nije bilo redovnog, ni vanrednog unapređivanja profesionalnih vojnih lica. U toku je postupak za redovno unapređivanje za 124 lica (od čega 58 oficira i 66 podoficira) i vanredno za 6 lica (od čega dva oficira i četiri podoficira). U Vojsci je prestala služba za 58 lica, odnosno 7 državnih službenika Ministarstva.

5.1.18 Organizacijsko-formacijske promjene u 2023. godini

Shodno Odluci o izmjeni Odluke o organizacijsko-formacijskoj strukturi i veličini Vojske Crne Gore broj 07-6009 od 22. septembra 2022. godine, u prvoj polovini 2023. godine, doneseni su osnovni kriterijumi za određivanje formacijskih elemenata oficira, podoficira i civilnih lica za Generalštab Vojske, jedinice Vojske i Ministarstvo, izmjene i dopune formacija Generalštaba Vojske i tri samostalne jedinice Vojske nivoa čete, kao i izmjene i dopune formacija drugih jedinica. Budući da je Zakonom o dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, propisano da se u poseban staž uračunava vrijeme provedeno na odsluženju vojnog roka, izdato je preko 6.000 uvjerenja, shodno Zakonu o upravnom postupku. U toku je digitalizacija i formiranje elektronske baze podataka, odnosno skeniranje preuzetih jediničnih i matičnih kartona vojnih obveznika od strane bivših vojno-teritorijalnih organa za 21 opštinu.

5.1.19 Poslovi postupanja pred nadležnim organima

U 2023. godini (do 7.12.2023. godine) podneseno je ukupno 596 tužbenih zahtjeva, od kojih su 22 usvojena, jedan odbijen, 8 povučeno i 565 postupaka je u toku.

5.1.20 Stambena pitanja

Sagledavajući ozbiljnost i složenost pravne situacije decenijskog problema koji se odnosi na raspodjelu stanova po Oglasu br.805-4333/10-2 od 20.05.2010. godine, odnosno donošenja rješenja o dodjeli stanova za profesionalna vojna lica i civilna lica u službi u Vojsci, Ministarstvo je obrazovalo Radnu grupu za unapređenje modela stambenog zbrinjavanja ovih kategorija lica, koja je utvrdila činjenično stanje, izvršila analizu presuda, donesenih u postupcima po tužbama lica-učesnika oglasa i sačinila Informaciju sa predlogom mjera. Na osnovu navedene informacije, Ministarstvo je dostavilo Vladi Informaciju u vezi sa raspodjelom stanova po Oglasu od 20.05.2010. godine, koju je Vlada usvojila na sjednici od 19.10.2023. godine i donijela Zaključke br.07-810/23-109/3, kojima je zadužila Ministarstvo da okonča postupak rangiranja profesionalnih vojnih lica i civilnih lica koji su stekli pravo na stan, kao i da u saradnji sa Ministarstvom finansija i Zaštitnikom imovinsko-pravnih interesa Crne Gore formira interresornu radnu grupu, koja će sagledati nedostajuće resurse i modele za obeštećenje lica za koje je utvrđeno da su imala pravo na dodjelu stana, a nijesu riješila svoje stambene potrebe.

Takođe, Ministarstvo je u cilju izvršenja obaveze po pravosnažnoj presudi Osnovnog suda u Kotoru P.br. 1565/19/16 od 20.01.2019. godine, kojom je Ministarstvo obavezano da izvrši obavezu preuzetu iz Ugovora o zamjeni nepokretnih stvari od 12.12.2002. godine, zaključenog između Saveznog ministarstva za odbranu SRJ i Srpske pravoslavne crkve, Mitropolije crnogorsko-primorske, tako što će riješiti stambeni status lica koja koriste 13 objekata (vlasništvo navedene mitropolije) i iseliti sva lica iz navedenih objekata, kako bi objekte predalo Mitropoliji crnogorsko-primorskoj na nesmetano raspolaganje. Kako Ministarstvo nije bilo u mogućnosti da samostalno ispuni obavezu iz naznačene presude, to je Vladi Crne Gore dostavilo Informaciju o potrebi trajnog rješavanja imovinsko-pravnih odnosa na lokaciji „Ostrvo cvijeća” u Tivtu, između Ministarstva odbrane i Srpske pravoslavne crkve - Mitropolije crnogorsko-primorske, koju je Vlada usvojila na sjednici od 03.08.2023. godine i donijela Zaključke od 5.9.2023. godine, kojom su zaduženi Ministarstvo odbrane, Ministarstvo finansija i Zaštitnik imovinsko-pravnih interesa Crne Gore da preduzmu sve aktivnosti u cilju realizacije obaveza iz Ugovora o zamjeni nepokretnih stvari od 12.12.2002. godine, kao i da Ministarstvo obrazuje interresorni radni tim od predstavnika Ministarstva odbrane, Ministarstva finansija, Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva finansija-Uprave za katastar i državnu imovinu i Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, koji će izvršiti uvid u kompletnu dokumentaciju formiranu u predmetu rješavanja imovinsko-pravnih odnosa na lokaciji „Ostrvo cvijeća” u Tivtu, utvrditi stvarno činjenično stanje i predložiti Vladi način realizacije obaveze da se riješi stambeni status lica koja koriste 13 objekata na lokaciji „Ostrvo cvijeća”.

U vezi sa predmetnim Zaključcima Vlade, Ministarstvo preduzima mjere koje se odnose na donošenje rješenja o obrazovanju interresorne radne grupe, odnosno interresornog radnog tima.

5.2 BUDŽET ODBRANE⁷

5.2.1 *Odobrena sredstva*

Ministarstvo je raspolagalo sredstvima u ukupnom iznosu 71.482.950,17 EUR, od kojih su sredstva iz opštih prihoda iznosila 69.482.950,17 EUR, dok su preostala sredstva u iznosu 2.000.000,00 EUR odobrena iz sopstvenih prihoda, odnosno do visine njihovog ostvarenja. Odobrena sredstva u 2023. godini planirana su da, pored finansiranja tekućih obaveza, obezbijede i ulaganja u opremu i modernizaciju Ministarstva i Vojske. Pored navedenog sa odobrenim sredstvima obezbijeđeno je i ispunjavanje međunarodnih obaveza na polju izgradnje i očuvanja mira na regionalnom i globalnom nivou, kao i obaveza iz punopravnog članstva u NATO.

5.2.2 *Realizacija budžeta*

Od ukupno raspoloživih sredstava iz opštih prihoda, realizacija budžeta Ministarstva na kraju 2023. godine iznosi 64.830.900,49 EUR odnosno 93,30%.

Pored sredstava iz opštih prihoda, odredbama člana 6 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu, odobreno je i namjensko korišćenje sopstvenih prihoda do iznosa od 2.000.000 EUR.

Na dan 31.12.2023. godine iz ovog izvora finansiranja ostvareno je 582.346,43 EUR ili 29,12 % odobrenog iznosa, od kojih je realizovano 582.322,00 EUR ili 99,99 % ostvarenih sredstava. Korišćenje sopstvenih prihoda je dalo doprinos ispunjavanju međunarodno priznatih obaveza, realizacije mjera i aktivnosti iz punopravnog članstva Crne Gore u NATO i realizacije ciljeva sposobnosti i opremanje Vojske u skladu sa NATO standardima.

Na ime izdataka za opremanje i izgradnju Vojske u 2023. godini, Ministarstvo je raspolagalo sredstvima u ukupnom iznosu 6.962.125,00 EUR, iz opštih prihoda budžeta. Utrošak sredstava na kraju izvještajnog perioda iznosi 6.725.284,43 EUR ili 96,60%. Sredstva su utrošena za nabavku bespilotnih letjelica i simulatora za JLTV vozila, opreme za deklarisanu snagu, nabavku balističke opreme, nabavka vojne uniforme za pripadnike Vojske, opreme za sajber odbranu, kao i finansiranje realizacije partnerskih ciljeva i opremanja Vojske u skladu sa NATO standardima.

Uzimajući u obzir rate na ime otplate kredita za nabavku oklopnih vozila i helikoptera, a koje otplaćuje Ministarstvo finansija, učešće izdataka za opremanje i modernizaciju po NATO metodologiji obračuna troškova je 24%, u odnosu na sredstva izdvojena za sektor odbrane u 2023. godini.

U strukturi ukupno utrošenih sredstava Ministarstva u 2023. godini od 65.413.222,49 EUR (od čega iz opštih prihoda je utrošeno 64.830.900,49 EUR, dok je iz sopstvenih prihoda utrošeno 582.322,00 EUR) učešće personalnih izdataka iznosi 57,43%, tekućih izdataka 28,37%, kapitalnih izdataka 12,83% i obaveza iz prethodnog perioda 1,37%.

⁷ Prilog broj 2, ovog Izveštaja.

5.3 MATERIJALNI RESURSI

Prilikom planiranja strukture budžetskih sredstava za opremanje i modernizaciju Vojske, težilo se dostizanju pozitivnih trendova i obaveza, u skladu sa NATO agendom i smjericama.

U toku 2023. godine aktivnosti Ministarstva bile su usmjerena na:

- Proces nabavke lako oklopljenih patrolnih vozila sa odgovarajućim borbenim sredstvima i sistemima za potrebe deklariranih jedinica Vojske;
- Opremanje jedinica Vojske drugom savremenom opremom;
- Učešće u pripremi i sprovođenju javnih nabavki, u skladu sa planovima;
- Rješavanje viškova naoružanja i vojne opreme;
- Održavanje zahtijevanog nivoa ispravnosti vojne tehnike i opreme;
- Realizacija međunarodnih aktivnosti iz oblasti logistike, sa težištem na dostizanju NATO ciljeva sposobnosti;
- Pružanje podrške realizaciji donacija na nivou Ministarstva.

5.3.1 Opremanje Vojske

Fokus Ministarstva u dijelu opremanja Vojske je bio na opremanju deklariranih jedinica u skladu sa Strategijskim pregledom odbrane (SDR), Dugoročnim planom razvoja odbrane (DPRO) 2019-2028, Ciljevima sposobnosti i razvojem kapaciteta na nacionalnom nivou.

U cilju opremanja deklariranih jedinica Vojske, u skladu sa NATO ciljevima sposobnosti, u oktobru 2019. godine zaključen je ugovor sa Vladom SAD o nabavci 65 lako oklopljenih patrolnih vozila (LOPV/JLTV), putem postupka nabavke „Foreign Military Sales“ (FMS), vrijednosti 36.406.372 \$. U toku je realizacija pomenutog ugovora. Do sada je isporučeno ukupno 30 navedenih vozila sa dijelom radioničke opreme i alata. Ostatak isporuke se očekuje u toku 2024. godini.

Na osnovu Implementacionog sporazuma sa Vladom Države Izrael koji se odnosi na kupovinu 55 daljinski upravljivih oružnih stanica (Remote Controlled Weapon Station (RCWS)) i druge vojne opreme, u vrijednosti od 31.766.527,00 EUR, u prethodnom periodu isporučeno je 50 RCWS, dok se isporuka preostalih 5 RCWS, kao i ostale vojne opreme očekuje u periodu do kraja 2024. godine. Takođe, u skladu sa potpisanim sporazumom sa Vladom Države Izrael ugovorena je i nabavka minobacača 120 mm. Osim ovoga, sa Državom Izrael je u planu i realizacija nabavke protivoklopnih sistema „Spike“.

U skladu sa potpisanim sporazumom sa Vladom Rep. Slovenije, ugovorena je nabavka šest bespilotnih letjelica (isporuka se očekuje u maju 2024. godine), kao i simulatora za JLTV vozila.

U saradnji sa NATO Agencije za nabavke i podršku (NSPA), u toku je procedura za ustupanje na korišćenje „3D“ radara velikog dometa za nadzor vazdušnog prostora. Realizacija navedenog projekta je planirana do kraja 2025. godine.

Pored navedenog, tokom 2023. godine započeto je istraživanje tržišta za nabavku dva patrolna broda. Ova nabavka će se realizovati kroz postupak sporazuma dvije Vlade, odnosno Gov-to-Gov postupak (proces pregovaranja i usaglašavanja uslova za davanje konačnog predloga za potpisivanje sporazuma Vladi Crne Gore). Tokom 2023. godine Komisija je sačinila zapisnik za

tri ponude u skladu sa dobijenim Rješenjem Ministarstva odbrane. Takođe, jedan broj članova Komisije, kao i pripadnika akademske zajednice (penzionisana vojna lica) izvršili su obilazak francuske brodograđevne kompanije „KERSHIP“ i realizovali vožnju patrolnim brodom „OPV 60“ koje gradi ova kompanija. Od strane jednog broja članova Komisije izvršen je i obilazak broda „P-04“ OSUM koji je građen po projektu brodograđevne kompanije „DAMEN“ za potrebe Rep. Italije.

5.3.2 Remont i održavanje

Remont i održavanje sredstava naoružanja i vojne opreme izvršeni su planiranom dinamikom, u skladu sa raspoloživim finansijskim sredstvima:

- Izvršeno je kontrolno ispitivanja manevarske municije 7,62x39 mm za automatsku pušku M70 i manevarske municije 7,62x54 mm za mitraljez M84, čime je rok upotrebe produžen godinu dana;
- U vojnom objektu „Brezovik“ izvršen je kontrolno tehnički pregled na svim dehermetizovanim i inicijalnim ubojnim sredstvima i svim specijalnim upaljačima;
- Izvršen je kontrolno-tehnički pregled na svim količinama trupnih rezervi u jedinicama VCG, sredstvima na upotrebi i sredstvima u Nastavnom servisu;
- U analiziranom periodu, kroz OEBS projekat „Ublažavanje bezbjednosnih rizika za SALW/SCA u Crnoj Gori“, pripremljena je „Žuta knjiga“, koja sadrži klasifikacione podatke i UN brojeve ubojnih sredstava Vojske Crne Gore;
- U analiziranom periodu, kroz OEBS projekat „Ublažavanje bezbjednosnih rizika za SALW/SCA u Crnoj Gori“ urađeni su priručnici za proračunavanje dozvoljenih količina ubojnih sredstava (UbS), koja se mogu čuvati u skladišnim objektima skladišta: „Brezovik“, „Taraš“ i „Nova Lokacija“;
- Izvršeno je dislociranje ubojnih sredstava iz skladišta „Brezovik“ u skladište „Taraš“, u količini od 175 tona. S tim u vezi, sve rezerve TNT, mine „MRUD“, municija 23 mm, kao i sva novoproduzvana municija, smješteni su u skladište „Taraš“;
- U toku 2023. godine, kroz postupak nabavke, izvršena je isporuka sledećih ubojnih sredstava: 200 komada mina 120 mm M62P8 HE, TF za minobacač; snajperski metak 308 „Winchester“ (7,62X51) u količini od 18 000 komada; metak „338 Magnum“ (8,60x70) u količini od 10 000 komada; metak 12,7 mm „Browning“ u količini od 6 600 komada, kao i vježbovna sredstva: detonatorska električna kapisla u količini od 2500 komada i upaljač VBR75 u količini od 1000 komada;
- Vojska je pružila pomoć Glavnom gradu Podgorica u rješavanju problema privrednog eksploziva isteklih vremenskih resursa („Amonex 1“ u količini od 431 kg i „Amonex 3“ u količini od 2.088 kg) i izvršila isporuku pomenutih sredstava privrednom društvu „Poliex“ a.d. Berane.

5.3.3 Oправка i servisiranje motornih vozila i drugih tehničkih sredstava

U toku 2023. godine vršene su opravke i servisiranje motornih vozila, inženjerskih mašina, specijanih vozila (dizalice, cisterne i dr.) i drugih tehničkih sredstava iz domena nižeg i višeg stepena održavanja, kao i nabavke akumulatora, pneumatika i rezervnih djelova.

Finansijski aspekti pomenutih ugovora su sljedeći:

- Održavanje motornih vozila: 164.893,00 EUR
- Održavanje inženjerskih mašina: 49.675,00 EUR
- Akumulatori: 17.000,00 EUR.

5.3.4 Nabavka, remont i održavanje sredstava Momarice Vojske Crne Gore

U toku 2023. godine realizovano je tekuće održavanje plovni objekata u skladu sa Planom javnih nabavki Ministarstva za 2023. godinu, u ukupnom iznosu od 69.186,44EUR (bez PDV-a).

U 2023. godini zaključen je ugovor između Ministarstva i preduzeća „Adriatic 42“ Bijela u vezi dokovanja plovni objekata P-105 i PR-41 u iznosu 700.000,00EUR sa PDV-om. Takođe, zaključen je Okvirni sporazum za dokovanje i remont vojnih brodova u iznosu od 9,7 mil EUR.

5.3.5 Rješavanje viškova ubojnih sredstava (UbS)

Viškovi UbS

U 2023. godini količina UbS je smanjena za 133,93 tona i 59 komada naoružanja i drugih borbenih sredstava.

U 2023. godini nije vršeno uništavanje ubojnih sredstava.

U skladištima Vojske zaključno sa 31.12.2023. godine nalazi se 917,87 tone viškova ubojnih sredstava, od čega:

- 550,28 tone ubojnih sredstava su prodane, ali još nisu preuzete od strane komisionara i kupaca;
- 287,87 tona će preventivno biti uništeno u organizaciji Ministarstva;
- 64,73 tona je predmet uništavanje preko ITF organizacije;
- 15 tona će se koristiti za obuku.

Od 2006. godine do danas, viškovi ubojnih sredstava su smanjeni za 11.009,03 tone, a naoružanja i drugih borbenih sredstava za 66.416 komada.

Jedan od programa za eliminisanje viškova je projekat sa organizacijom⁸ za podršku „ITF Enhancing Human Security“ (ranije poznat kao „International Trust Fund“). Kroz ovaj program Ministarstvo je do sada uništilo 125,54 tone ubojnih sredstava Vojske.

Na osnovu zahtjeva Ministarstva iz decembra 2022. godine, predstavnici ITF organizacije su, u maju 2023. godine, informisali Ministarstvo o obezbijeđenim donatorskim sredstvima, što je uslovilo raspisivanje tendera za izbor najpovoljnijeg ponuđača. S tim u vezi, 05.09.2023. godine, prilikom otvaranja tendera za najpovoljnijeg ponuđača, izabrano je privredno društvo „Poliex“ a.d. Berane, sa kojim je ITF organizacija zaključila ugovor u novembru 2023. godine. Dinamičkim planom je predviđeno da se postupak neutralizaciji završi krajem marta 2024. godine.

Važno je napomenuti da ovaj program ima mogućnost dodavanja dodatnih količina viškova sredstava za uništavanje, kao i obezbjeđenja sigurnog skladištenja naoružanja i vojne opreme Vojske, u skladu sa obezbijeđenim novčanim sredstvima.

⁸ Vlada Crne Gore i ITF organizacija Republike Slovenije potpisali su 19. jula 2018. godine Memorandum o razumijevanju o protivmiskom djelovanju, uništavanju konvencionalnog naoružanja i fizičkoj bezbjednosti i upravljanju zalihama.

Prodaja naoružanja i vojne opreme

U skladu sa zaključenim ugovorima, komisionari i kupci su, tokom 2023. godine, preuzeli 133,93 tone ubojnih sredstava i 59 komada naoružanja i drugih borbenih sredstava, po osnovu kojeg je Ministarstvo prihodovalo 156.573,34 EUR.

5.3.6 Rješavanje pitanja prodaje otpisanih, neperspektivnih i viškova pokretnih sredstava

Motorna vozila

Prodaja suvišnih dotrajalih putničkih i terenskih motornih vozila Ministarstva i Vojske realizovana je kroz tri javna poziva za prikupljanje ponuda tokom 2023. godine.

Ukupno je na osnovu ova tri⁹ javna poziva prodato 19 vozila od 29, prihodovano je 39.987,75 EUR (39.387,75 EUR po ugovorima i 600 EUR zadržanog depozita zbog nepotpisivanja ugovora nakon izvršene licitacije). Procijenjena vrijednost prodatih i preuzetih vozila iznosila je 14 345,00 EUR.

Plovni objekti

Tokom 2023. godine dva plovna objekta su prodana kao sekundarna sirovina: „PV-17“ i „DBM-241“. Preuzimanje plovnog objekta „PV-17“ je izvršeno nakon postupka rezanja, dok je plovni objekat „DBM-241“ potonuo¹⁰ prije preuzimanja. Prihod ostvaren po ovom osnovu iznosi ukupno 50.661,65 EUR, pri čemu je naplaćeno 39.591,86 EUR, dok dva računa u ukupnom iznosu od 11.069,79 EUR još uvijek nisu izmirena.

Pored navedenog, izvjesna je prodaja dva plovna objekta kao sekundarna sirovina: „PN-27“ i „BRM-85“, a postupak je u završnoj fazi.

Sekundarne sirovine

Tokom 2023. godine u jedinicama Vojske su se realizovali postupci otpisa i pripremljena je ukupna količina sekundarnih sirovina koja se treba prodati ili predati uz nadoknadu, u zavisnosti od vrste sirovine (opasan ili neopasan otpad, odnosno, korisna ili nekorisna sirovina).

Za navedena otpisana sredstva neophodno je izvršiti procjenu vrijednosti sekundarnih sirovina, koja će se realizovati u narednom periodu.

⁹ Prva licitacija je izvršena 12.13. septembra 2023. godine na kojoj je prodato 10 vozila za ukupno 30.447,20 EUR, pri čemu je jedan kupac odustao od kupovine izlicitiranog vozila za 10.013,00 EUR, a depozit od 200 EUR je zadržan. Druga licitacija je izvršena 4-5. oktobra, 2023. godine, pri čemu je prodato jedno vozilo za 222,00 EUR, dok za drugo vozilo, čija prodaja nije realizovana do kraja, zadržan je depozit od 400 EUR. Treća licitacija je realizovana sa umanjenim cijenama dana 4-5. decembra 2022. godine (nakon dva javna poziva Ministarstvo je donijelo Odluku o smanjenju početnih cijena za 30 %), pri čemu je prodato 8 vozila i prihodovano 8.718,55 EUR.

¹⁰ U toku je priprema za dizanje plovnog objekta „DBM-241“ radi predaje kupcu.

5.3.7 Opšta logistika

Nabavka motornih vozila putem finansijskog lizinga

Rješenjem Ministarstva broj 0701-810/23-6842 od 04.08.2023. godine formirana je Radna grupa za sprovođenje analize i izradu predloga za nabavku usluge zakupa motornih vozila putem finansijskog lizinga. Radna grupa je realizovala ispitivanje tržišta u cilju definisanja obaveza dobavljača po pitanju održavanja, servisiranja, osiguranja, registracije vozila i drugih uslova.

Na osnovu predloga Generalštaba Vojske i Službe za finansijske, opšte i pomoćne poslove, kao i dobijenih informacija sa tržišta, pokrenut je postupak nabavke predmetne usluge.

Nabavka goriva, maziva i drugih pratećih sredstava

Tokom 2023. godine ugovoreno je:

- Gorivo (veleprodaja): 749.999,99 EUR
- Gorivo (maloprodaja): 51.629,41 EUR

Nabavka usluge transporta i drugih usluga

Tokom 2023. godine ugovoreno je:

- Prevoz pripadnika Vojske: 529.954,74 EUR
- Tehnički pregled i registracija vozila: 24.795,48 EUR

Angažovanjem transportnih kapaciteta Vojske, ukupno je pređeno 1.466.985 kilometara i realizovano 29.626 moto-časova. Utrošeno je 169.488 litara benzina i 163.626 litara eko-dizela.

Ishrana

Pripremanje hrane se realizuje u 5 vojničkih restorana, u kasarnama: „Knjaz Danilo“ Golubovci; „Milovan Šaranović“ Danilovgrad; „Breza“ Kolašin; „Vladimir Knežević Volođa“ Pljevlja i „Pero Četković“ Bar (od 1.maja). Na izdvojenim vojnim objektima, obezbjeđivani su artikli koji se mogu odloženo koristiti bez promjene svojstava (suhomesnati proizvodi, mliječni proizvodi, konzervisana hrana i sl.). Tokom 2023. godine, kad je riječ o nabavci artikala za ishranu Vojske, nije bilo problema na tržištu.

Najveći broj obroka hrane pripremao se u vojničkom restoranu na v.a. „Knjaz Danilo“. Hrana se pripremala za broj pripadnika u redovnom stanju, kao i za lica koje ishrana sleduje u skladu sa Pravilnikom o ishrani (delegacije, kursevi, obuka). Broj lica koji je koristio usluge ishrane na dnevnoj osnovi bio je između 100 i 300 pripadnika.

Hrana se pripremala i u restoranima u kasarnama „Vladimir Knežević Volođa“ Pljevlja i „Breza“ Kolašin. U ovim restoranima se vršilo pripremanje hrane za dežurne organe u Vojsci, kao i za pripadnike koji se nalaze na vježbama, terenima, obukama i slično. Prilikom ovih aktivnosti broj lica koji je koristio usluge ishrane na dnevnoj osnovi dostizao je i do 400 pripadnika.

Za ishranu pripadnika Vojske i pripadnika oružanih snaga savezničkih država, tokom njihovog boravka u Crnoj Gori, pripremljeno je i podijeljeno 209.888 obroka¹¹ i 136.392 dopuna u ishrani.

¹¹ Riječ je o: 75.790 doručaka, 68.932 ručaka, 55.233 večera, 12.933 suvih dnevnih obroka – SDO.

Uslužne djelatnosti

Tokom 2023. godine sproveden je četvorogodišnji Ugovor o zakupu¹² prostora za postavljanje samouslužnih aparata za tople i hladne napitke i konditorske proizvode u objektima Ministarstva i Vojske, koji je sklopljen sa kompanijom „Bel” d.o.o Podgorica. Zbog povećanog nivoa aktivnosti obezbijena je i mogućnost privremenog postavljanja aparata u pojedinim objektima.

Takođe, u 2023. godini, 41.759 kg posteljine i druge opreme bili su predmet uslužne djelatnosti pranja posteljine i druge opreme.

Uniforme i druga odjeća

U skladu sa Okvirnim sporazumom između Vlade Crne Gore i Vlade R. Turske, tokom 2023. godine, izvršena je isporuka maskirne uniforme i zaštitno radne odjeće za sanitetske radnike i logističare. Ukupan iznos ove isporuke je bio 703.128,90 EUR.

Takođe, po osnovu javnog tendera za nabavku odjeće za zaposlene, potpisana su dva ugovora i to sa preduzećem „Centroslavija” d.o.o ukupne vrijednosti 283.128,90 EUR i „Montenegro Defence Industry (MDI)” d.o.o. vrijednosti 63.545,00 EUR.

U 2023. godini iniciran je postupak sklapanja međuvladinog ugovora (Gov-to-Gov) sa R. Italijom za nabavku 1920 kompleta maskirne uniforme, po posebnom programu Vlade Italije. Ukupna vrijednost ovog ugovora iznosi 6,2 miliona EUR.

Logorska oprema

Krajem 2023. godine, Ministarstvo je pokrenulo postupak nabavke za logorsku opremu, ukupne vrijednosti 299.400,00 EUR (bez PDV). Tenderski postupak je u toku.

5.3.8 Međunarodne aktivnosti po logistici

Saradnja sa NATO

Razvoj sposobnosti strategijskog transporta

S obzirom da je potrebno rješavati pitanje strategijskog transporta za potrebe Vojske, nakon perioda istraživanja mogućnosti, ponudila su se nekolika rješenja ovog pitanja:

- (1) kada snage Vojske učestvuju u međunarodnim mirovnim misijama i NATO aktivnostima kroz mehanizam „okvirna nacija” (Framework Nation), definišu se bilateralni ili multilateralni aranžmani sa tim nacijama;
- (2) učlanjenjem Crne Gore u međunarodne organizacije koje obezbjeđuju usluge strategijskog transporta, tipa NATO Usluge transporta (NATO Transportation Services (NTS)) ili međunarodno rješenje strateškog vazdušnog transporta (Strategic Airlift International Solution (SALIC)), Atinski multinacionalni koordinacioni centar za transport (Athens Multinational Shipping Coordination Centre (AMSCC)), itd.
- (3) angažovanjem nacionalnih institucija kao npr. „MonteCargo” ili „Air Montenegro”.

¹² Ugovor potpisan 2022. godine.

Razmatrajući navedena rješenja Ministarstvo je procijenilo da su NATO Usluge transporta (NATO Transportation Services (NTS)) najpovoljnija opcija za ostvarivanje sposobnosti strategijskog transporta, prije svega vazdušnog i pomorskog.

S tim u vezi, nedavno je uspostavljeno rješenje NATO Usluga transporta (NTS), čija prednost se ogleda u neplaćanju članarine za učešće u NTS, obzirom da se plaćanje vrši samo pri korišćenju NTS usluga. NTS pruža logističku podršku članicama NATO u transportu ljudi, opreme i zaliha. Glavne usluge uključuju vazdušni, pomorski i kopneni transport, upravljanje logistikom i razvoj infrastrukture. Provizije za transport variraju u zavisnosti od iznosa ugovora. Za korišćenje usluga, zemlja članica se obraća NATO Agenciji za nabavke i podršku (NSPA) sa zahtjevom za procjenu potreba i troškova. Troškovi usluga se dijele među zemljama članicama, a podrška može uključivati resurse, opremu, osoblje ili infrastrukturu.

U skladu sa navedenom procjenom Ministarstvo je pokrenulo proceduru pristupanja sporazumu o saradnji sa NATO Agencijom za nabavke i podršku (NSPA) kroz NTS. U toku je realizacija interne procedure za pribavljanje mišljenja od domaćih subjekata, nakon čega će se sporazum dostaviti Vladi na usvajanje.

Uspostavljanje saradnje sa željeznicom

Imajući u vidu obaveze Ministarstva u kontekstu implementacije NATO ciljeva sposobnosti¹³, odnosno izrade Kataloga sposobnosti Crne Gore (CAPCAT), 01.12.2023. godine upriličen je sastanak između predstavnika Ministarstva i kompanije „MonteCargo” A.D. Podgorica.

Tom prilikom dobijene su informacije o infrastrukturnoj željezničkoj povezanosti Crne Gore sa okruženjem, uz konstataciju da je riječ uglavnom o povezanosti sa R. Srbijom i donekle R. Albanijom¹⁴. U razmatranju je i povezivanje sa R. Hrvatskom, što podrazumijeva velika infrastrukturna ulaganja. „MonteCargo” A.D. Podgorica saglasno je da se eventualno potrebna infrastrukturna ulaganja realizuju apliciranjem za sredstva iz NATO Programa investiranja u bezbjednost (NATO Security Investment Programme (NSIP)).

Takođe, razgovarano je na temu uspostavljanja „stand-by” transportnog aranžmana između Ministarstva i nadležnih organa¹⁵ za željeznički saobraćaj, koji treba da obuhvati finansijske aspekte, bezbjednost transporta, efikasnost, kao i mjere za prevoz osjetljivog tereta, te prilagođavanje transporta vojnim potrebama. Razgovori na teme transporta opreme Vojske, kako na operativnom, tako i na strategijskom nivou će se nastaviti u narednom periodu.

Katalog sposobnosti (Capability Catalog (CAPCAT))

Crna Gora kao članica NATO razvija ¹⁶ koncept podrške savezničkim snagama, kao zemlja domaćin (Host Nation Support (HNS)). S tim u vezi, Crna Gora je dužna da precizno definiše

¹³ NATO Cilj sposobnosti: Strategijski transport (transport na veće udaljenosti, uključujući željeznički transport).

¹⁴ Nakon završetka rekonstrukcije željeznice u Rep. Albaniji, kraj 2025. godine, očekuje se poboljšanje kompatibilnosti sistema.

¹⁵ Ministarstvo saobraćaja i pomorstva ili direktno sa nacionalnim kompanijama „MonteCargo” A.D. Podgorica, odnosno „Željezničke infrastrukture” (ŽICG).

¹⁶ U skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore br. 07-6040 od 31.10.2019. godine.

kapacitete pojedinačnih organa državne uprave za odobravanje i upotrebu raspoloživih kapaciteta za HNS. Da bi se to uradilo, mogućnosti i kapaciteti Crne Gore za pružanje podrške savezničkim snagama na njenoj teritoriji (HNS) se evidentiraju i ažuriraju u Katalogu sposobnosti (Capability Catalog (CAPCAT)), koji je klasifikovan dokument.

Kako je Ministarstvo nosilac izrade Kataloga sposobnosti za Crnu Goru, tokom 2023. godine ostvarena je komunikacija sa relevantnim organima¹⁷, u cilju dobijanja i objedinjavanja podataka, te izrade Kataloga CAPCAT, koji je Ministarstvo, u junu 2023. godine, dostavilo Komandi NATO snaga u Evropi (Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE)).

NATO Partnerstvo za operativno-logističku podršku (Operational Logistics Support Partnership (OLSP))¹⁸

Nakon održanog sastanka sa predstavnicima NSPA u martu 2023. godine, te sprovedene „cost/benefit“ analize, Ministarstvo je u novembru 2023. godine, uputilo zahtjev za pristupanje NATO Partnerstvu za operativno-logističku podršku (OLSP). Zahtjevom je zatraženo da Crna Gora prve dvije godine u partnerstvu provede u tzv. probnom periodu, kada ne snosi troškove članarine, a uživa benefite članstva, nakon čega bi se donijela konačna odluka o članstvu u OLSP mehanizam. Nabavke koje bi se realizovale kroz OLSP mehanizam odnosile bi se na nabavke za potrebe jedinica Vojske u mirnodopskim uslovima, ali i za njihovo angažovanje u međunarodnim misijama. U narednom periodu Ministarstvo očekuje pozitivan odgovor povodom upućenog zahtjeva.

Saradnja sa Zajedničkom Komandom za podršku i omogućavanje (Joint Support and Enablement Command (JSEC))

Od 14. do 16. novembra 2023. godine, delegacija Crne Gore učestvovala je na „Jesenjoj konferenciji RSN“ u NATO JSEC u Ulmu, Njemačka, sa predstavnicima 26 zemalja članica NATO-a i Švedske. Konferencija je bila fokusirana na funkciju „Enablement“ (prevod: „Potpuna podrška“ ili „Omogućavanje“) u NATO-u, koja uključuje logističku podršku, inženjeriju, unapređenje komandno-kontrolne strukture, obuku i razvoj snaga.

Razgovori sa JSEC-om obuhvatali su aktuelne međunarodne misije Vojske Crne Gore, status HNS-a u Crnoj Gori, kao i mogućnosti i perspektive unapređenja saradnje sa NATO-om po pitanju HNS-a i Potpune podrške. Između ostalog, zaključci konferencije upućuju na potrebu razvoja kolektivne logistike i stvaranja otpornog RSN-a (Mreže za jačanje i održavanje – Reinforcement and Sustainment Network), uključujući Pristup cijele vlade (WoG) i Pristup cijelog društva (WoS). Predlozi za Crnu Goru uključuju jačanje saradnje sa JSEC-om, razmatranje mogućnosti za apliciranje za sredstva NATO Programa investicioniranja u bezbjednosti (NATO Security Investment Programme (NSIP)), razvoj infrastrukture, reviziju Koncepta HNS-a CG i Doktrine

¹⁷ Ministarstvo odbrane/Generalštab Vojske Crne Gore, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo finansija, Poreska uprava i Uprava carina.

¹⁸ OLSP je mehanizam saradnje članica Alijanse u okviru Agencije za podršku i nabavke (NSPA), koji omogućava saveznicama organizovanje zajedničke aktivnosti logističke podrške i usluga sa ciljem smanjivanja troškova i logističkog angažovanja. Putem OLSP mehanizma, zahtjevi više nacija se objedinjavaju i obezbjeđuje se njihovo rješavanje u okviru jednog ugovora za određena sredstva ili uslugu. Krajnji cilj ovog mehanizma je smanjivanje nabavne cijene određenog proizvoda/usluge, kao i postizanje najboljih uslova nabavke. Troškovi funkcionisanja OLSP se pokrivaju plaćanjem članarine saveznica koje su sastavni dio ovog NATO partnerstva.

logistike VCG u skladu sa novim zahtjevima, te razmatranje mogućnosti sačinjavanja Doktrine Potpune podrške („Enablement“).

Ostali oblici saradnje sa NATO u oblasti logistike

U okviru projekta „Smart Defence“ („Pametna odbrana“) u 2023. godini, Ministarstvo je uzelo učešće na sastancima NATO Inicijative odlučujuće municije za kopnenu vojsku (Land Battle Decisive Munitions (LBDM)), kao i na redovnim sastancima NATO Konferencije nacionalnih direktora za naoružanje (Conference of National Armaments Directors (CNAD)), Komiteta za logistiku (Logistics Committee (LC)), i dr.

Saradnja sa Organizacijom za evropsku bezbjednosnu saradnju (OEBS)/ (Organisation for European Security Cooperation (OSCE))

Ministarstvo sa Misijom OEBS u Crnoj Gori realizuje projekat „Ublažavanje bezbjednosnih rizika za SALW/SCA u Crnoj Gori“, koji je tokom 2023. godine dopunjen novim ciljem - unaprjeđenje infrastrukture skladišta ubojnih sredstava Vojske. Na osnovu navedenog pripremljeni su urbanističko-tehnički uslovi za skladište „Brezovik“, a nakon sprovedene tenderske procedure Misije OEBS u Crnoj Gori, za najboljeg ponuđača za izradu glavnog projekta za „Brezovik“ izabrana je firma „Bates“.

Takođe, u novembru 2023. godine, Misija OEBS u Crnoj Gori je nakon sprovedenog postupka nabavke dostavila Ministarstvu profakturu dva ADR vozila, kako bi se dobile sve potrebne dozvole od nadležnih institucija u Crnoj Gori i omogućio njihov nesmetan uvoz, odnosno isporuka Vojski.

Regionalni sastanak direktora za naoružanje i logistiku (Armaments and Logistics Cooperation Meeting (ALCM))

U periodu od 10. do 12. oktobra 2023. godine u Budvi, Ministarstvo je podržalo organizaciju 10. Regionalnog sastanka Direktora za naoružanje i logistiku (Armaments & Logistics Cooperation Meeting (ALCM)). Sastanku su prisustvovali predstavnici R. Austrije, Bosne i Hercegovine, R. Hrvatske, Crne Gore, Rep. Sjeverne Makedonije, R. Srbije i R. Slovenije.

Tom prilikom obrađene su teme: planiranje odbrambenog budžeta; modernizacija odbrambenih sistema i razvoj odbrambenih sposobnosti. Poseban akcenat je stavljen na uspostavljanje okvira zajedničke nabavke i razmjene najboljih praksi u logistici. Zaključak sastanka je bio na fonu nastavka i unaprjeđenja dijaloga i saradnje, uz odluku da domaćin narednog ALCM sastanka 2024. godine, bude Bosna i Hercegovina.

Bilateralna saradnja u oblasti logistike

Najvažnije aktivnosti po pitanju bilateralne saradnje u oblasti logistike u toku 2023. godine bile su:

- Intenzivna saradnja sa SAD na polju jačanja kapaciteta Vojske i donacija opreme u višemilionskom iznosu;
- Posjete Ministarstvu odbrane Rep. Italije na temu nabavki putem Gov-to-Gov sporazuma;
- Posjeta Ministarstvu nacionalne odbrane R. Turske (agenciji SSB) u vezi ugovora za isporuku uniforme u 2023. godini, kao i mogućnosti nastavka i unaprjeđenja saradnje u narednom periodu;

- Tehnički prijem tri vozila – donacija Ministarstva nacionalne odbrane R. Turske, Izmir, Rep. Turska (prijem navedenih vozila je realizovan 25. septembra 2023. godine, u Kasarni „Marko Miljanov Popović”);
- Posjeta Ministarstvu odbrane R. Slovenije na temu nabavki putem Gov-to-Gov sporazuma;
- Potpisivanje Implementacionog sporazuma između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva R. Slovenije o saradnji u oblasti vojnog izviđanja i vazdušnog osmatranja na osnovu bespilotnih vazdušnih sistema „BELIN”; sporazum potpisan tokom ALCM sastanka u Budvi, u oktobru 2023. godine;
- Sastanak u Crnoj Gori o saradnji u oblasti logistike i nabavki između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine (održan nakon ALCM sastanka Budvi, oktobar 2023).

Logistička podrška jedinica u međunarodnim misijama

Logistička podrška snagama koje se angažuju van teritorije Crne Gore u međunarodnim misijama i vježbama obezbjeđuje se putem bilateralnih aranžmana koji se sklapaju sa vodećim nacijama. Imajući u vidu da crnogorski kontingent u NATO misiji „Enhanced Vigilance Activities (eVA)” / „Forward Vigilance Forces”, u Bugarskoj, upotrebljava JLTV vozila (OSHKOSH), osnovno održavanje motornih vozila koje koristi kontingent, realizuje se angažovanjem Nacionalnog elementa za podršku (National Support Element), čiji su članovi pripadnici Bataljona za podršku Vojske (BP).

Treba napomenuti da Crna Gora po prvi put u međunarodnim misijama angažuje NSE, koji obavlja poslove osnovnog tehničkog održavanja lako-oklopljenih i drugih vozila angažovanih u kontingentu, dok je ostali dio logističke podrške regulisan putem bilateralnih i multilateralnih sporazuma.

5.3.9 Donacije

U periodu tokom 2023. godine Ministarstvo je ostvarilo donacije, kao što slijedi:

FMF program (Foreign Military Financing):

U toku 2023. godine vršena je realizacija više predmeta iz prethodnih godina.

Predmet MJ-B-UBB (komunikaciona oprema):

- Vrijednost donacije u toku 2023. godine: 2.319.379,49 \$;
- Ukupna vrijednost predmeta: 10.343.058,00 \$;
- Za ostatak opreme očekujemo isporuku u toku 2024. godine.

FMS – CRIF fond

U okviru ovog fonda doniraju se novčana sredstva koja se mogu koristiti za potrebe sajber odbrane, izgradnju IT mreže i sl. Ukupna vrijednost donacije je 2.155.914,00 \$ i njena realizacija je u toku.

U okviru ove donacije predviđena je podrška dva sajber eksperta, na period od 24 mjeseca. Nakon isteka perioda od 24 mjeseca, Vlada SAD produžila je ugovore sajber ekspertima do kraja 2023. godine.

Kad je riječ o informaciono-tehnološkoj (IT) opremi:

- Vrijednost donacije, u toku 2023. godine: 2,182,181,06 \$;

- Ukupna vrijednost ovog dijela donacije: 8.032.377,00 \$;
- Realizaciju preostalih aktivnosti očekujemo u toku 2024. godine.

Program 333

U okviru ovog programa, u toku septembra 2021. godine, potpisan je Sporazum o donaciji između Ministarstva odbrane Crne Gore i SAD, koji se odnosi na donaciju 4 brza čamca sa pratećom opremom za potrebe Mornarice Vojske, u vrijednosti od 10.693.840,00 \$.

Takođe, u vezi sa navedenim projektom, potpisan je zaseban Sporazum o donaciji komunikacione opreme i sredstava za opremanje navedena 4 brza čamca, u vrijednosti od 216.038,11 \$.

Dio prateće opreme za 4 brza čamca u vrijednosti od 53.994,05 \$, kao i kompletna komunikaciona oprema u vrijednosti od 216.038,11 \$, su isporučeni u toku 2021. godine u Kasarnu „Pero Četković“ u Baru, dok se isporuka 4 brza čamca sa pratećom opremom očekuje u 2024. godini.

Donacije Republike Turske

Na osnovu Sporazuma o vojnoj finansijskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske, Rep. Turska donira sredstva u periodu od 5 godina od potpisivanja ugovora iz proizvodnog programa turskih kompanija za potrebe Vojske u ukupnoj vrijednosti od 100.000.000,00 TL.

- Za 2020. - 861,817.67 \$ i 2021. - 335.000,00 \$ (donacija u TL iskazana u \$);
- Za oba navedena ugovora isporuka vozila je realizovana u septembru 2023. godine;
- Za 2023. opredijeljeno je 369.790,00 \$ (donacija u TL iskazana u \$), pregovori o upotrebi navedenih sredstava su u toku i očekujemo isporuku u toku 2024. godine.

Donacije Republike Slovenije

U skladu sa Sporazumom o donaciji, u 2023. godini, Ministarstvo odbrane Rep. Slovenije doniralo je Crnoj Gori sedam brdskih topova M48B1 76 mm, kao i 112 salvi za navedeni top.

Donacije Ministarstva odbrane Crne Gore:

- Ministarstvo je doniralo Rep. Sloveniji muzejske eksponate: Helikopter „Gazela“ HN-45M i školski avion „Supergaleb“ G4, procijenjene vrijednosti 218.000,00 EUR;
- Ministarstvo je doniralo Rep. Sjevernoj Makedoniji 3.8 tona nastavnih sredstava;
- Na osnovu Zaključka Vlade CG br. 07-810/23-3143/2 od 6. jula, 2023. godine, Ministarstvo je doniralo, Prijestonici Cetinje, vozilo TAM 125 T 10 AV, procijenjene vrijednosti 4.500,00 EUR;
- Na osnovu Zaključka Vlade br. 07-810/23-3143/2 od 6. jula, 2023. godine, Ministarstvo je doniralo, Opštini Šavnik, vozilo TAM 1314 ACV, procijenjene vrijednosti 1.790,00 EUR;
- Na osnovu Zaključka Vlade br. 07-810/23-3143/2 od 6. jula, 2023. godine, Ministarstvo je doniralo, Savezu radio amatera Crne Gore, vozilo TAM 110T BV, procijenjene vrijednosti 3.500,00 EUR;